

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

LİSEYE HOŞ GELDİN

FELSEFE

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

LİSEYE HOŞ GELDİN

FELSEFE

AĞUSTOS 2026

**HOŞ
GELDİNİZ**

Sevgili Öğrencilerimiz,

Liseye hoş geldiniz!

Liseye adım atmak, eğitim yolculuğunuzda yeni bir sayfa açtığınız bu dönemde hayatınızdaki yeni hedeflere doğru heyecanla ve emin adımlarla yol almak demektir. Lisede geçireceğiniz dört yıl, yalnızca akademik başarınızı değil aynı zamanda kişisel ve sosyal gelişiminizi de şekillendirecek bir dönem olacaktır. Bu süreçte kendinizi tanıyacak, yeteneklerinizi keşfedecek ve düşüncelerinizin olgunlaştığını göreceksiniz. Kısacası bu dört yıl, sizi hem bireysel hem de toplumsal anlamda güçlü, bilinçli ve erdemli bir insan olmaya hazırlayacaktır.

Sizden en büyük beklentimiz, bu dört yıllık süreci sadece bir üst eğitim kurumu olan üniversiteye gitmek üzere kurgulamanız değil bununla beraber iyi bir evlat, vefalı bir arkadaş, candan bir komşu, bilinçli bir vatandaş; en güzel ifadeyle "yetkin ve erdemli bir insan" olmak için kendinizi geliştirmenizdir.

Liseye başlarken okulunuza, öğretmenlerinize ve çevrenize uyum sağlamanın yanında akademik farkındalığınızı artırmanız da büyük önem taşımaktadır. Bu farkındalık, sadece eğitim hayatınızı değil aynı zamanda gelecekteki meslek hayatınızı da doğru bir şekilde yönlendirmenize yardımcı olacaktır.

Her öğrencinin kendini tanıması ve keşfetmesine imkân tanınarak ilgi, ihtiyaç, kabiliyetleri ölçüsünde esnek ve özgür öğrenme ortamlarının yaygınlaştırıldığı hak ve gelişim temelli bir öğrenme sürecinin inşa edildiği Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'yle ilk kez tanışacaksınız ve "Liseye Hoş Geldin" kitapları aracılığı ile lisede sizleri nelerin beklediği hakkında bilgi sahibi olacaksınız. Liseye Hoş Geldin kitapları; derslerinizin içeriği ve bu derslerde faydalanmanız gereken yöntemler hakkında sizleri bilgilendirirken kitapta yer alan etkinlikler, modelin sunduğu yeniliklere uyum sağlamanızı kolaylaştıracaktır.

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun genel amaçlarında da belirtildiği gibi Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; bilgi, beceri ve deneyimler kazanarak dünyamıza, ülkemize ve milletimize katkı sağlayan bireyler olmanızı diliyoruz.

Sizlerin hayata ve yükseköğrenime hazır, yetkin ve erdemli insanlar olarak lise öğreniminizi başarıyla tamamlamanızı temenni ediyoruz.

BU KİTAPTA NELER VAR?

Lise yıllarınız başlıyor. Bu dönemde edindiğiniz bilgilerle yaşamınızla ilgili kararlar alıp kendinize bir rota çizeceksiniz. Artık derlerde öğrendiğiniz bilgiler daha detaylı olacak, bu da sizi daha fazla düşünmeye ve araştırmaya sevk edecektir. Lisedeki derlerle ilgili fikir sahibi olabilmeniz adına sizler için “Liseye Hoş Geldin” kitaplarını hazırladık. Her der farklı öğrenme çıktılarına sahiptir. Bu öğrenme çıktılarını hazırlanan kitaplar vasıtasıyla görerek zihninizde lise dönemine dair bir kurgu oluşturacaksınız.

Ders çalışırken sizlerden istenen şey, bilgileri hemen öğrenmeniz ve unutmamanızdır. Bu durum derse ve dersin içeriğine göre sizleri zaman zaman zorlayabilir. Her dersin kendine özgü öğrenme stratejisi vardır. Önemli olan sizin hangi derse nasıl çalışılacağını bilmenizdir. Sizler için hazırladığımız bu kitaplarda hangi derse nasıl çalışmanız gerektiğiyle ilgili faydalı bilgiler bulacaksınız. Derlere nasıl çalışılacağını kavradığınızda öğrenme sürecini doğru bir şekilde yönetebileceksiniz.

“Liseye Hoş Geldin” kitaplarında sizlere lise müfredatında yer alan derlerle ilgili bir dizi bilgi sunulmaktadır. Öğrenmeye karşı motivasyon sağlamanız için bu bilgilere ihtiyaç duyacaksınız. Derlerin önemini kavradığınızda, konuların birbirleri ile bağlantısını fark ettiğinizde öğrenmeye karşı isteğiniz de artacaktır.

Her öğrenci başarılı olmak ister. Kitaplarda yer alan “Başarı İçin İpuçları” bölümünü inceleyerek istediğiniz hedefe ulaşmak ve başarılı olmak adına neler yapmanız gerektiğinin detaylarını öğrenip bu bilgileri kendi hayatınızda uygulayabilirsiniz.

Okul derlerinde birçok yeni bilgiyle karşılaşyoruz. Bu yeni bilgilerin kalıcı olması ve detaylandırılması, der harici birçok kaynaktan yararlanmayı da gerekli kılıyor. Bu kaynakların başında çevrim içi öğrenme platformları geliyor. Ancak çevrim içi kaynaklarda doğru bilgiye ulaşma noktasında birtakım sorunlarla karşılaşılabilir. İşin uzmanı olmayan kişiler tarafından kaleme alınmış yazılar, güncelliğini kaybeden konular, kasıtlı olarak yanlış verilen bilgiler bu sorunların başında yer almaktadır. Bu gibi durumlar tüm çevrim içi kaynakların güvenilirliğini sorgulamamızı gerektirmektedir. Kitaplarda yer alan “Çevrim İçi Öğrenme Platformları” başlığını inceleyerek bu konu hakkında bilgi sahibi olabilirsiniz.

Kitaplarda yer alan bir diğer bölüm “Örnek Etkinlikler”dir. Bu bölümde geçmiş bilgilerinizi ve yorum gücünüzü kullanarak çözebileceğiniz eşleştirme, boşluk doldurma, bulmaca gibi etkinlikler yer almaktadır. Bu etkinlikler sayesinde ilk defa karşılaşacağınız derlere yönelik hazır bulunuşluk düzeyinizle ilgili fikir sahibi olabilirsiniz.

FELSEFE DERSİ

FELSEFE NEDİR?

Felsefe “bilgelik sevgisi” demektir. Bilginin peşine düşme, onu arama, düşüncelere, kavramlara açıklık getirme; sorular sorma ve fikirleri gözden geçirip varlık, bilgi ve değerler üzerinde bir görüşe varma çabasıdır.

FELSEFE DERSİNİN AMACI

Amacımız

- Felsefe alanındaki kavram, soru ve problemleri günlük hayatla ilişkilendirerek açıklayabilmeniz,
- Günlük hayat problemlerini ve güncel konuları felsefi bakış açısıyla yazılı ve sözlü olarak ifade edebilmeniz,
- Felsefi görüş ve argümanları tartışmalarda kullanabilmeniz,
- Metinleri felsefi açıdan analiz edebilmeniz,
- Farklı düşünce, görüş ve argümanlara açık ve saygılı biçimde, etik ilkelere uygun felsefi tartışma yapabilemeniz,
- Kişisel ve toplumsal hayatınızda sorgulamalar yapabilemeniz,
- Disiplinler arası ilişkiler kurarak felsefi düşünce ortaya koyabilemenizdir.

FELSEFE DERSİNİN ÖNEMİ

Felsefe dersi sorgulama yapabilen, farklı fikirlere saygı duyan, tartışma kültürü edinen, özgün, bağımsız, eleştirel ve mantıklı düşünme ile yorumlama yeteneğine sahip; insan düşüncesindeki değişim ve gelişimin farkında olan bireyler yetiştirilmesinde büyük öneme sahiptir. Bu nitelikleri taşıyan bireylerden meydana gelen bir toplum oluşturulmasında felsefe öğretiminin önemli bir yeri vardır.

Felsefe bireysel ve toplumsal yaşantımızda bizlere

- Mantıklı, eleştirel ve sorgulayıcı düşünebilmeyi öğretir.
- Bireyin sorunlarla baş edebilmesine ve varoluşunu anlamlandırabilmesine katkıda bulunur.
- Farklılıklara karşı hoşgörü ve saygı kazandırır.
- Düşüncenin temellendirilmesini sağlar.
- Dogmatik düşüncelerin sebep olduğu yanılgılardan korur.
- Toplumsal bilinçlenmeye, aydınlanmaya ve dayanışmaya katkıda bulunur.
- Özgür ve yaratıcı düşünceyi destekleyerek bilinçli kararlar almayı ve eylemde bulunmayı teşvik eder.

BUNLARI BİLİYOR MUYDUNUZ ?

Thales, bugün geometride kullandığımız Thales teoremini bulmuş ve Güneş tutulmasının olacağını önceden tahmin etmiştir.

Anadolu'da yaşamış pek çok filozof vardır. Örneğin Thales, Anaksimenes, Anaksimandros Aydın'da; Herakleitos İzmir'de; Aristoteles bir dönem Çanakkale'de; Epiktetos Denizli'de yaşamıştır.

Antik Yunan düşünürü Aristoteles ilk canlı sınıflamasını yapmıştır ve mantık biliminin kurucusu olarak kabul edilir.

Fransız İhtilali, Sanayi Devrimi gibi tüm dünyayı etkileyen olayların gerçekleştirmesinde Batılı Aydınlanma filozoflarının büyük bir etkisi olmuştur.

Âşık Veysel ve Neşet Ertaş türküleri pek çok felsefi öğe taşımaktadır.

Tasavvuf düşünürleri olan Mevlana, Yunus Emre ve Hacı Bektaş Veli'nin görüşleri ahlak felsefesinde önemli bir yer tutar.

Yapay zekâ uygulamaları ve bunlara bağlı üretilen insansı robotların insan yaşamı ve değerleri üzerindeki olası etkileri felsefenin konuları arasına girmiştir.

Geometrinin temel problemlerinden biri olan Pisagor teoremini bulan ünlü Yunan düşünürü Pythagoras'tır.

"Düşünüyorum o hâlde varım." sözleriyle de bilinen Descartes analitik geometrinin kurucusu ve 17. yüzyılın en önemli filozoflarından biridir.

Platon, Yunus Emre, F. Kafka, J. P. Sartre, A. Camus gibi düşünürlerin edebî bir üsluba sahip, felsefi içerikli eserleri vardır.

"Kendini bil!" çağrısının ilk örneğine Antik Yunan düşünürü Sokrates'te rastlarız.

Kopernik, Galileo, Newton gibi tarihe damgasını vurmuş bilim insanlarının felsefeye önemli katkıları olmuştur.

Küresel çapta ortaya çıkan ve artmakta olan çevre sorunlarının yaşamı tehdit etmeye başlaması filozofları doğanın değeri ve korunmasına yönelik düşünmeye yöneltmiştir.

Her bir akı karasından seçerek Varlık dağlarını delip geçerek Düzde ben bir insan olmaya geldim.

Nimri Dede'ye ait bu dizeler felsefeyle ilgili sizlere neler çağrıştırmaktadır?

Wittgenstein, ünlü benzetmelerinden birinde insanın bu dünyadaki durumunu bir şişe içindeki sineğin durumuna benzetmiştir. Ona göre şişenin içine sıkışmış olan sinek, şişeden nasıl çıkacağını bilmez.

İşte felsefe sineğe şişeden nasıl çıkacağını göstermektedir.

NELER ÖĞRENECEĞİZ?

10. Sınıf

11. Sınıf

FELSEFE DERSİ 10. SINIF ÜNİTE DAĞILIMI TABLOSU

10. SINIF	1	FELSEFENİN DOĞASI - Felsefenin Anlamı - Felsefi Düşüncenin Özellikleri - Felsefi Düşüncenin Gelişimi - Felsefi Sorunun Temel Özellikleri - Felsefenin Diğer Alanlarla İlişkisi - Felsefenin Bireysel ve Toplumsal İşlevi
	2	FELSEFE, MANTIK VE ARGÜMANTASYON - Düşünme ve Dil ilişkisi - Mantık ve Argümantasyonun Temel Kavramları - Argümantasyonun Yapısı
	3	VARLIK FELSEFESİ - Varlık Felsefesinin Konusu ve Temel Kavramları - Varlık Felsefesinin Temel Problemleri (Varlığın Var Olup Olmadığı, Varlığın Ne Olduğu)
	4	BİLGİ FELSEFESİ - Bilgi Felsefesinin Konusu ve Temel Kavramları - Bilgi Felsefesinin Temel Problemleri (Bilginin İmkânı, Kaynağı ve Doğruluk Ölçütleri)
	5	AHLAK FELSEFESİ - Ahlak Felsefesinin Konusu ve Temel Kavramları - Ahlak Felsefesinin Temel Problemleri (Evrensel Ahlak Yasasının İmkânı, Özgürlük)
	6	ESTETİK VE SANAT FELSEFESİ - Estetik ve Sanat Felsefesinin Konusu ve Temel Kavramları - Estetik ve Sanat Felsefesinin Temel Problemleri (Sanatın Ne Olduğu, Güzellik ve Ortak Estetik Yargıların İmkânı)
	7	SİYASET FELSEFESİ - Siyaset Felsefesinin Konusu ve Temel Kavramları - Siyaset Felsefesinin Temel Problemleri (Devletin Kökeni, İktidarın Kaynağı ve Meşruiyeti, İdeal Düzen ve Ütopyalar)
	8	DİN FELSEFESİ - Din Felsefesinin Konusu ve Temel Kavramları - Din Felsefesinin Temel Problemleri (Tanrı'nın Varlığına İlişkin Görüşler, Tanrı'nın Varlığına Yönelik Argüman, Evrenin Sonluluğu ve Sonsuzluğu, Ruhun Ölümsüzlüğü)
	9	BİLİM FELSEFESİ - Bilim Felsefesinin Konusu ve Temel Kavramları - Bilim Felsefesinin Temel Problemleri (Bilimin Ne Olduğu, Bilimi Oluşturan Unsurlar)

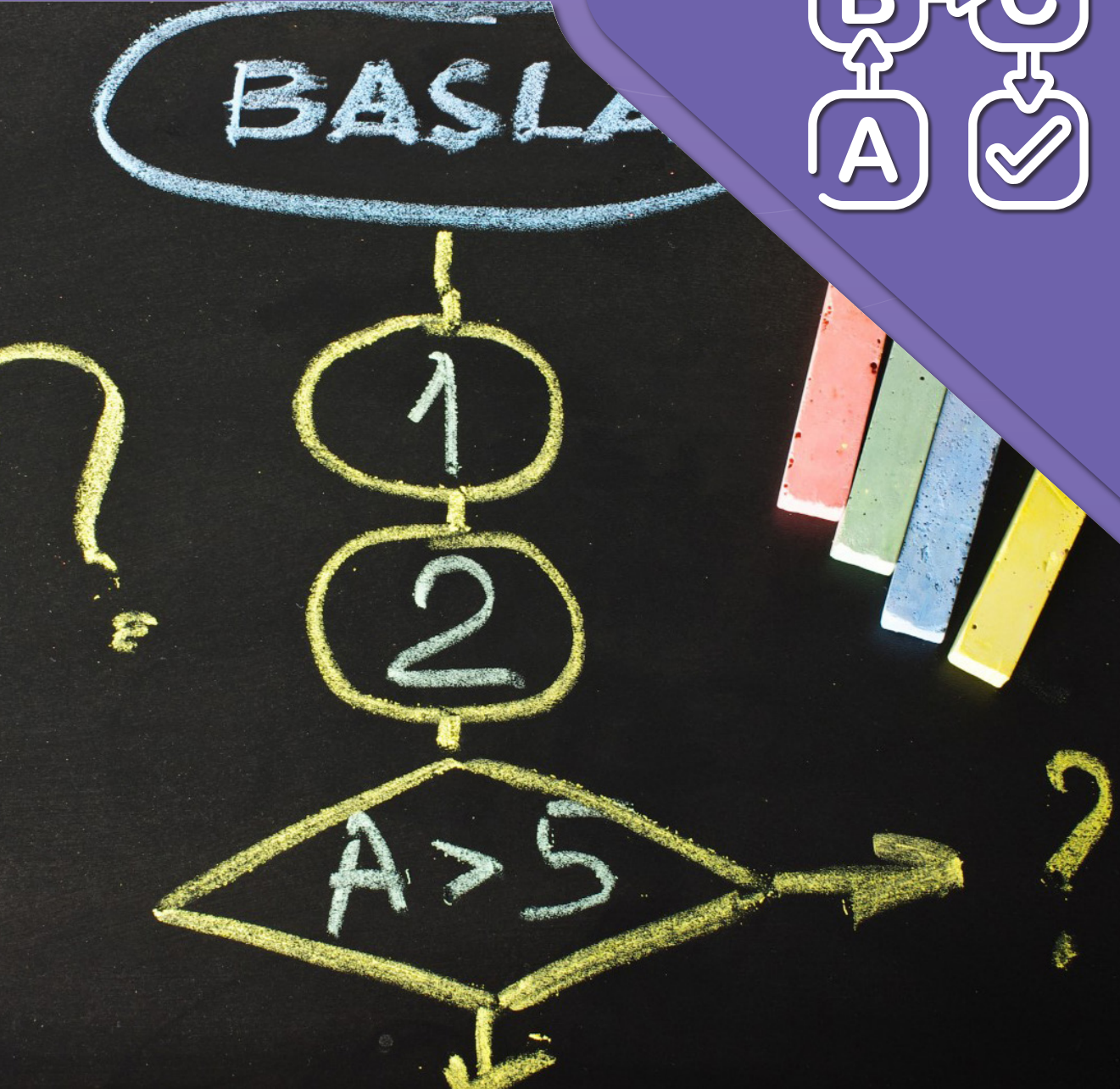
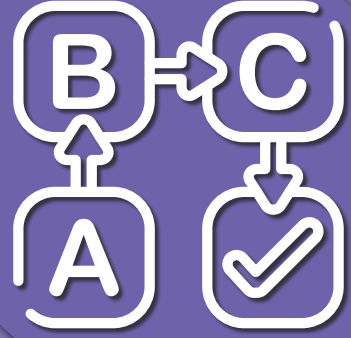

FELSEFE DERSİ 11. SINIF ÜNİTE DAĞILIMI TABLOSU

11. SINIF	1	ÇEVRE SORUNLARI VE FELSEFE - Çevre ve İnsan İlişkisi - Çevre Etiği (İnsan Merkezci Etik, Canlı Merkezci Etik, Çevre Merkezci Etik)
	2	TEKNOLOJİ VE HAYAT - Teknoloji ve İnsan Hayatı - Teknoloji Bağlamında Ontolojik Problemler (Ontolojik Anlam Kaybı, Yabancılaşma) - Teknoloji Bağlamında Aksiyolojik Problemler (Güvenlik Sorunları, Değerlerin Tahribatı, Ahlaki Eylemin İmkânı)
	3	AKIL VE İNANÇ - Akıl-İnanç İlişkisine Yönelik Felsefi Sorular ve Problemler - Akıl-İnanç İlişkisine Yönelik Felsefi Görüş ve Argümanlar
	4	EDEBİYAT VE FELSEFE - Edebiyat Felsefe İlişkisi - Edebiyat Felsefe İlişkisi Problemleri (Edebî Unsurlara Felsefi Bakış, Edebî Unsurlarla Felsefe Yapma)
	5	HAYATIN ANLAMI - Hayatın Anlamına Yönelik Felsefi Sorular ve Problemler (Mutluluk ve Hayat İlişkisi, Varoluş ve Kendi Olma) - Hayatın Anlamına Yönelik Felsefi Görüş ve Argümanlar
	6	HUKUK VE FELSEFE - Hukuk ve İnsan - Hukukun Doğasına Yönelik Felsefi Problemler [Hukukun Gereği ve Önemi, Hukukun Kaynağı (Doğal Hukuk, Pozitif Hukuk), Ahlak-Hukuk İlişkisi]

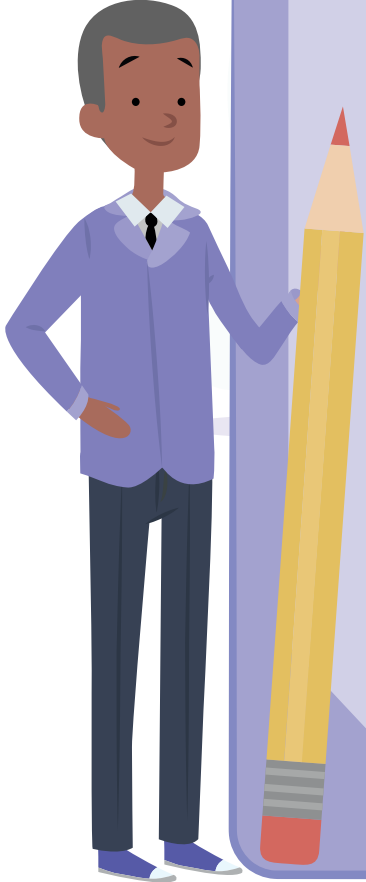

FELSEFE DERSİNE NASIL ÇALIŞMALIYIM?

ÇALIŞMA YÖNTEMLERİ

- ☒ Felsefe dersi soyut düşünebilme, konulara eleştirel ve sorgulayıcı yaklaşabilme, ele alınan sorularla tartışma ve akıl yürütebilme becerilerine yönelik bir derstir. Ortaya atılan fikirlerin gerekçelendirilmesi, örneklerle açıklanması ve temellendirilmesi çok önemlidir. Bunun için felsefi kavramlara hâkim olmak gerekir.
- ☒ Bir felsefe sözlüğünden kavramların anlamlarını öğrenebilir, bunları not edebilir ve ders içi etkinliklerde bu kelimeleri kullanabilirsiniz.
- ☒ OGM Materyal sitemizde yer alan “Canlı Felsefe Sözlüğü” ile bu kavramların anlamlarını açık ve sade bir anlatımla akademisyenlerden dinleyebilirsiniz.
<https://ogmmateryal.eba.gov.tr/felsefe-sozlugu>
- ☒ MEBİ Platformu’nda yer alan konu anlatım videoları, etkileşimli içerikler, soru çözümleri ve değerlendirme etkinliklerinden de yararlanabilirsiniz.
- ☒ Düzenli not tutmak, sınıf içi etkinliklere katılmak, soru sormak, kendi fikirlerinizi tutarlı bir biçimde dile getirmek, felsefi içerikli eserlerle okumalar yapmak felsefe dersinde başarılarınızı artıracaktır.
- ☒ Merak etmek ve bilginin peşine düşmek felsefe için vazgeçilmezdir. Örneğin bir filozof olan Thales ile ilgili “Kimdir?, Nerede yaşamıştır?, Neler yapmıştır?, Felsefe dünyasına katkısı nedir?” ya da “Felsefe bilim midir, olması gerekir mi?” gibi sorular sorarak merak ettiğiniz bilgilerin peşine düşebilir ve öğrenme yaşantınızı zenginleştirebilirsiniz. Böylece “felsefe yapma”ya adım atmış olabilirsiniz.
- ☒ Bir coğrafya atlasından yararlanarak filozofların yaşadıkları yerleri tanıyabilirsiniz.
- ☒ Kendinize bir okuma listesi yapabilirsiniz. Bu konuda ders öğretmeninizden yardım alabilir ya da ders kitaplarının kaynakça bölümlerine bakabilirsiniz.
- ☒ Her yıl düzenlenen Felsefe Olimpiyatları’nda dereceye giren öğrencilerin makalelerini okuyabilirsiniz.
- ☒ Romanlar, hikâyeler, şiirler, şarkılar, türküler, deyimler, atasözleri, mimari eserler, günlük konuşmalar, TV programları, gazeteler, dergiler, belgeseller, filmler, sosyal medya vb. kaynaklardan günlük yaşamınızda felsefenin izlerinin peşine düşebilir, felsefi fikirler bulabilirsiniz.
- ☒ İlk derstere hazırlık için Nermi Uygur’un “Bir Felsefe Sorusu Nedir?” isimli makalesini, J.M. Bochenski’nin “Felsefe Düşünmenin Yolları” kitabını okuyabilirsiniz.
- ☒ Şu sorular üzerinde düşünebilirsiniz: “‘Zaman nedir?’ sorusu mu yoksa ‘Okula zamanında yetiştin mi?’ sorusu felsefe ile ilgilidir?”, “Varlık var mıdır?”, “Doğru bilgi mümkün müdür?”, “Bilimin değeri nedir?”, “İyi ve kötünün ölçütü nedir?”, “Ben kimim?”, “İdeal devlet düzeni olabilir mi?”, “Güzel nedir?”, “İnsanın çevreye karşı ahlaki sorumluluğu var mıdır?”, “İnsanın kendine yabancılaşmasında teknolojinin rolü var mıdır?”, “Edebî eserler felsefi midir ya da felsefi eserler edebî midir?”, “Hayatın bir amacı var mıdır?”, “Kural ve yasalar olmadığında kişisel özgürlük nasıl korunabilir?”

BAŞARI İÇİN İPUÇLARI

Hepimiz başarılı olmak isteriz. Liseye yeni başlayan bir öğrenci olarak daha önce başarının tadına varmış olun ya da olmayın okul hayatında yeni bir sayfa açtınız ve bu sayfayı nasıl yazacağınız sizin elinizde. Unutulmamalıdır ki bu konu bazen de kafa karıştırıcı olabilir. Başarılı olmayı istiyor ve hedefliyorsunuz ama bunu nasıl yapacağınızı bilmiyor ve kendinizi kaygılı hissediyor olabilirsiniz. Merak etmeyin, yalnız değilsiniz. Şimdi size başarılı olmak için bazı ipuçları vereceğiz:

- **Etkin dinleme:** Başarılı olmanın altın anahtarına “dinleme” diyebiliriz. Okulda derste anlatılan bilgileri dikkatlice dinlemeniz önemlidir. Derslere aktif katılıp soru sormak, söz alıp düşüncelerinizi paylaşmak dersi daha iyi anlamınıza yardımcı olacaktır. Ayrıca öğrenme derste başladığından dinlediğiniz dersi daha sonra tekrar etmek işinizi kolaylaştıracaktır.

- **Planlı çalışma:** Derlerde başarılı olmak için planlı çalışmak gerekmektedir. Planlı çalışma dediğimizde aklımıza kaçta yatıp kaçta kalktığımızı, hangi saatlerde yemek yiyip ders çalıştığımızı, ne zaman mola vermemiz gerektiğini gösteren katı bir çalışma programı gelmemelidir. Planlı çalışma kişinin kendini iyi tanıması ile başlar. Hangi derlerde daha başarılısınız, hangisinde daha fazla gayret göstermeniz gerekiyor, çalışma tarzınız hangisi (yazarak, okuyarak vb.) gibi sorulara önceki çalışma zamanlarınızı da düşünerek cevaplar bulmaya çalışın. Daha sonra kendinize uygun günlük veya haftalık bir ders çalışma programı düzenleyerek ve programa sadık kalarak her derse çalıştığınızdan emin olun. Bu programın içine ödevleri ve kitap okumayı da eklemeyi ihmal etmeyin.

Birkaç saatlik düzenli çalışma, sabaha kadar süren stresli bir çalışmadan çok daha verimli olacaktır.

- **Düzenli tekrar yapma:** Öğrendiğiniz bilgilerin kalıcılığını artırmak için bilgilerin belirli aralıklarla tekrar edilmesi gerekir. Okulda dinlediğiniz dersleri eve gelip ders çalışmaya başladığınızda mutlaka tekrar etmelisiniz. Buna günlük tekrar diyebiliriz. Bir de o hafta öğrendiğiniz bilgileri hafta sonu tekrar etmelisiniz. Buna da haftalık tekrar diyebiliriz. Haftalık tekrardan sonra o konularla ilgili sorular çözmek de bilgilerin kalıcılığını artıracaktır.

Tekrar edilmeyen bilgi unutulabilir!

- **Hangi derse nasıl çalışacağını bilmek:** Her dersin kendine özgü konuları olduğu için hepsine aynı biçimde çalışmak başarılı olmanızı zorlaştırabilir. Bazı dersleri yazarak, not alarak çalışabilir bazı dersleri ise daha fazla soru çözerek, pratik yaparak çalışabilirsiniz. Bu konuda öğretmenlerinizden yardım isteyebilirsiniz. Ders çalışırken kaynakları etkin kullanmak da önemlidir. Ders kitapları, internet, kütüphaneler gibi birçok alternatif kaynak mevcuttur ve derslerin/konuların içeriğine göre size yardımcı olacak kaynaklar da değişecektir.
- **Hedef belirlemek:** Başarılı olmayı istemekle birlikte bunu ne için istediğimizi de bilmemiz gerekir. Hedef belirlemek uzun bir süreçtir ve henüz 9. sınıfta hayatınızın geri kalanını etkileyecek bir hedef belirlemek istememeniz ya da buna karar verememeniz oldukça normal karşılanabilir. Bu nedenle daha kısa vadede gerçekleştirebileceğiniz şeyleri hedeflemek sizin başarıya yönelik motivasyonunuzu artıracaktır. Örneğin sevdiğiniz dersten tam puan almak veya proje ödevinizi bitirmek gibi.

- **Uyku düzeni:** Hepimizin temel biyolojik gereksinimleri vardır ve uyku da bu ihtiyaçların başında gelmektedir. Yapılan araştırmalar uyku düzeni ve başarılı olmak arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu kanıtlamıştır. Yeterli sürede gece uykusu ihtiyacınızı giderdiğinizde bu durum başarınızı da olumlu yönde etkileyecektir. Uyku düzeniniz bozulduğunda (az uyumak, fazla uyumak, gece uykusunda geçirilen sürenizin az oluşu, uyku aralığının devamlı değişmesi gibi durumlar) okula geç kalabilir, sabah birkaç dersi anlamakta zorluk yaşayabilir, verimli ders çalışamayabilirsiniz. Ayrıca beden ve ruh sağlığınız için de uykunuzun yeterli ve düzenli olması gerekir.

- **Beslenme düzeni:** Uyku düzeninizin başarınıza etkisi olduğu gibi beslenme düzeninizin de etkisi vardır. Yeterli ve dengeli beslenmeniz, tüm besin gruplarını tüketmeniz, sabahları kahvaltı yapmanız sağlığınız ve başarınız için gereklidir. Bu dönemde farklı beslenme programlarını deneyimlemek isteyebilirsiniz. Uzman desteğine başvurmadan beslenme düzeninizde yapacağınız bu değişiklikler sizin ders başarınızı da olumsuz yönde etkileyecektir.
- **Ders dışı etkinlikler:** Okul başarısında derslerdeki başarının etkisi büyük olsa da tek ölçüt bu değildir. Ders dışı etkinliklerle de ilgilenmeniz sizin çok yönlü gelişiminize katkıda bulunacaktır. Örneğin okuldaki kulüplere katılmak, sporun veya sanatın bir dalı ile ilgilenmek, yürüyüş yapmak, doğada zaman geçirmek gibi etkinlikler ilgilerinizi keşfetmenize yardımcı olacaktır.
- **Arkadaş ilişkileri:** Gününüzün önemli bir bölümünü okulda akranlarınızla birlikte geçireceksiniz. Derslerde, teneffüslerde ve okul dışındaki etkinliklerde kurduğunuz arkadaşlık bağları kendinizi okula ait hissetmenize, iletişim becerilerinizi geliştirmenize ve gerektiğinde destek almanıza katkı sağlar. Aynı zamanda arkadaşlarınızla iyi vakit geçirmek uzun yıllar süren dostluklarınızın da başlangıcı olabilir. Arkadaşlık ilişkilerinizde nezaket; birbirine saygılı davranmayı, farklılıklara anlayış göstermeyi, dikkatle dinlemeyi ve kırıcı davranışlardan kaçınmayı gerektirir. Sergileyeceğiniz bu tür davranışlar güvenli bir çevre edinmenize ve sosyal duygusal gelişiminize olumlu yönde etki ederken zorbalık gibi durumlarla da karşılaşmanızda koruyucu bir faktör olabilir. Tüm bunlarla birlikte güven, saygı ve karşılıklı destek üzerine kurulan arkadaşlıklar hem sosyal yaşamınızı hem de okul yaşantınızı olumlu etkiler. Bazen zorlandığınız bir konuda bir arkadaşınızdan yardım almak veya sizin ona destek olmanız öğrenmeyi de kolaylaştırabilir.

Yukarıda sıralanan başarı ipuçlarından daha da önemli bir ipucu vardır: Kendinize güvenin. Kişinin kendine inanması başarısı için atacağı en büyük adımdır. Kendinize inandığınız, sorumluluklarınızı bildiğiniz sürece yaşayacağınız başarısızlıklar da sizin gelecek başarılarınız için öğretici birer deneyim olacaktır.

ÇEVİRİM İÇİ ÖĞRENME PLATFORMLARI

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI TARAFINDAN SAĞLANAN DİJİTAL PLATFORMLAR

Millî Eğitim Bakanlığı, eğitimde dijital dönüşüm çalışmaları kapsamında öğrenci, öğretmen ve velilerin farklı ihtiyaçlarına yönelik dijital öğrenme ortamları sunmaktadır. Bu ortamlar; öğrencilerin eğitim içeriklerine erişmelerine, bireysel öğrenme süreçlerini geliştirmelerine ve farklı öğrenme yollarından yararlanmalarına imkân sağlarken öğretmen ve velilerin de eğitim süreçlerini takip etmelerine katkıda bulunmaktadır.

Eğitimde dijital dönüşüm, teknolojinin yalnızca bilgiye erişim aracı olarak kullanılmasının ötesinde öğrenme ve öğretme süreçlerinin etkili, erişilebilir ve öğrenci ihtiyaçlarına duyarlı hâle getirilmesini amaçlamaktadır. Bu doğrultuda yapay zekâ ve öğrencilerin öğrenme sürecindeki ilerlemelerini dikkate alan dijital teknolojiler; öğrenme ihtiyaçlarının belirlenmesine, gelişimlerinin izlenmesine ve her öğrencinin kendi ihtiyaçlarına uygun bir öğrenme süreci oluşturulmasına imkân sağlamaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı, yapay zekâ ve dijital teknolojilerin eğitimde kullanımını planlarken öğrencilerin güvenliğini ve haklarını korumayı, bu imkânlardan tüm öğrencilerin adil biçimde yararlanabilmesini ve teknolojinin bilinçli ve sorumlu kullanılmasını temel ilkeler olarak benimsemektedir.

Bu bölümde tanıtılan MEBİ, OGM Materyal, EBA ve DİLİM farklı amaçlara hizmet eden ancak öğrencinin öğrenme ve gelişim sürecini bir bütün olarak destekleyen dijital ortamlardır. OGM Materyal, zengin ve etkileşimli eğitim içeriklerine erişim sağlarken EBA, öğrencilerin ders içeriklerine ve dijital eğitim kaynaklarına erişebildikleri, öğretmenleriyle eğitim sürecini sürdürebildikleri bir öğrenme ortamı sunmaktadır. MEBİ, bireysel öğrenme ve sınavlara hazırlık süreçlerine; DİLİM ise öğrencilerin dil becerilerini geliştirmelerine yönelik çeşitli imkânlar sunmaktadır.

A) MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI DİJİTAL PLATFORMLARI

1. MEBİ

Temel eğitim ve ortaöğretim düzeyindeki öğrenciler ile mezunların bireysel öğrenme sürecini destekleyen MEBİ, öğrencilerin okul derslerine ve merkezî sınavlara hazırlık süreçlerine yardımcı olmak amacıyla geliştirilmiş ücretsiz dijital öğrenme platformudur. Öğrencilerin kendi hızlarında ilerlemelerine imkân sağlayan platform; konu anlatım videoları, konu ve sesli özetler, video çözümlü sorular, etkileşimli içerikler, animasyonlar ve simülasyonlar gibi farklı öğrenme kaynaklarını bir arada sunmaktadır. (mebi.eba.gov.tr)

Platformda Okul Dersleri, YKS Hazırlık, Deneme/Tarama, Çalışma Planı, Raporlama, Rehberlik ve Zinde Kal gibi öğrencilerin akademik ve bireysel gelişimlerini farklı yönlerden destekleyen modüller bulunmaktadır. Okul Dersleri bölümünde Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ne uygun içeriklerin yanı sıra interaktif konu anlatım videoları, etkinlikler, oyun ve simülasyonlar yer almaktadır. Farklı öğrenme yollarını destekleyen bu içerikler, öğrencilerin bilgiyi yalnızca okuyarak veya dinleyerek değil etkileşimde bulunarak, uygulayarak ve oyun yoluyla öğrenmelerine ve pekiştirmelerine de imkân sağlamaktadır. YKS Hazırlık bölümünde ise TYT, AYT ve YDT'ye yönelik konu anlatımları, soru bankaları, konu pekiştirme testleri, denemeler ve çıkmış sorular sunulmaktadır. Yazılıya Hazırlanıyorum bölümünde öğrenciler okul sınavlarına yönelik örnek soru ve cevaplardan yararlanabilmektedir. MEBİ Platformu'nda 1.151 konu özeti, 1.606 konu anlatım videosu, 90 binin üzerinden soru ve aktif öğrenmeyi sağlayacak 7.630 uygulama (etkinlikler öğren, bağlam temelli soru, 3B-2B modeller, oynayarak öğren) bulunmaktadır.

MEBİ, öğrencinin çalışmalarını ve verdiği cevapları dikkate alarak ihtiyaç duyduğu konuları belirlemesine yardımcı olur ve öğrenme sürecini kendi hızına ve ihtiyaçlarına göre sürdürmesine olanak sağlar. Öğrenciler Çalışma Planı ile günlük, haftalık veya aylık çalışma programları oluşturup hedeflerini belirleyebilir; Raporlama bölümü üzerinden kendi ilerleme ve performanslarını takip ederek öğrenme süreçlerinin sorumluluğunu üstlenme konusunda desteklenirler. Öğretmenler ve veliler de bu raporlar aracılığıyla öğrencilerin gelişim süreçlerini takip edebilirler.

MEBİ, öğrencilerin akademik gelişimlerinin yanı sıra sosyal, duygusal ve fiziksel iyi oluşlarını destekleyen içerikler de sunmaktadır. Rehberlik bölümünde eğitsel, sosyal-duygusal ve kariyer gelişimine yönelik içeriklerin yanı sıra sınav stratejilerine ilişkin videolar yer almaktadır. Zinde Kal bölümü ise öğrencilerin yoğun çalışma süreçlerinde ekran kullanımına kısa molalar vermelerini, zihinsel olarak dinlenmelerini ve rahatlamalarını desteklemektedir.

Platformda ayrıca öğrencilere öğrenme sürecinde destek sağlayan yapay zekâ destekli KANKA Asistanı bulunmaktadır. KANKA, öğrencilerin çalışma planlarını hatırlatabilir; çözdükleri soruları analiz ederek eksik oldukları konuları belirlemelerine yardımcı olabilir ve ihtiyaçlarına uygun tekrar önerileri sunabilir.

MEBİ'den öğrenciler, mezunlar, öğretmenler ve veliler ücretsiz olarak yararlanabilmektedir.

- Öğrenimine devam eden öğrenciler EBA şifreleri ve e-Devlet bilgileri ile,
- öğretmenler e-Devlet ve MEBBİS şifreleriyle,
- mezunlar ve veliler ise e-Devlet bilgileri ile platforma giriş yapabilirler.

Öğrenciler ve mezunlar kendi çalışma ve gelişimlerini Raporlama bölümü üzerinden takip edebilirken öğretmenler ve veliler de öğrencilerin platformdaki çalışmalarını ve gelişimlerini raporlar aracılığıyla izleyebilirler. MEBİ'ye web üzerinden erişilebildiği gibi App Store, Google Play ve Huawei AppGallery'de yer alan mobil uygulamalar aracılığıyla da ulaşılabilir.

2. OGM MATERİYAL

OGM Materyal, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü tarafından öğrencilerin öğrenme süreçlerini desteklemek ve öğretmenlere dijital eğitim içerikleri sunmak amacıyla geliştirilen bir eğitim platformudur. Platformda ortaöğretim düzeyindeki derslere yönelik etkileşimli kitaplar, ders anlatım videoları, konu özetleri, soru bankaları, etkileşimli uygulamalar, deneyler ve 3B modeller gibi çeşitli yardımcı kaynaklar yer almaktadır. (ogmmateryal.eba.gov.tr)

Öğrenciler, platformdaki içeriklerden okul derslerini pekiştirmek ve farklı soru türleriyle öğrenme süreçlerini zenginleştirmek amacıyla yararlanabilirler. Sanal Müzeler, Canlı Felsefe Sözlüğü ve farklı etkileşimli içerikler ise araştırma ve keşfetmeye dayalı öğrenme deneyimlerini desteklemektedir.

OGM Materyal, farklı öğrenme ihtiyaçlarına yönelik içeriklerinin yanı sıra sınava hazırlık, etkileşimli harita uygulamaları ve mobil erişim gibi alanlarda da öğrencilere çeşitli imkânlar sunmaktadır.

OGM Materyal sitesinde bulunan kaynakları indirebilir veya bu kaynakların çıktısı alınabilir.

YKS Hazırlık: Üniversite sınavına hazırlanan öğrenciler için MEBİ YKS

Denemeleri, MEBİ Tarama Testi Kitapları, YKS Çıkmış Soru Kitapları, MEBİ Konu Özeti Kitapları, YKS Kampı, 3 Adım Soru Bankası ve Dört Dörtlük Konu Pekiştirme Testleri gibi farklı kaynaklar sunulmaktadır. Öğrenciler ayrıca çevrim içi denemeler, soru çözüm videoları ve YKS Puan Hesaplama Motorundan yararlanabilirler.

CBS Platformu: OGM Materyal Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) Platformu, öğrencilerin coğrafi bilgileri etkileşimli haritalar üzerinden incelemelerine, yorumlamalarına ve kendi harita çalışmalarını oluşturmalarına imkân sağlamaktadır. Platform, öğrencilerin harita okuma, veri okuryazarlığı, araştırma ve dijital becerilerinin geliştirilmesini desteklemektedir.

3. EBA

EBA, öğretmen ve öğrencilere dijital eğitim içerikleri sunan çevrim içi bir eğitim platformudur. 2012 yılında hayata geçirilen sistem, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak ve ders süreçlerini dijitalleştirmek amacıyla geliştirilmiştir. (eba.gov.tr)

EBA'nın Temel Özellikleri ve Bileşenleri

- **Zengin Ders İçerikleri:** Okul öncesinden lise son sınıfa kadar tüm müfredatta uygun, onaylı ders kitapları, konu anlatımları, interaktif alıştırmalar, testler ve videolar barındırır.
- **EBA Canlı Ders:** Öğretmenlerin öğrencileriyle uzaktan eğitim yoluyla sanal sınıflarda canlı ders işleyebilmesini, ekran paylaşımı yapabilmesini ve yoklama alabilmesini sağlar.
- **Kişiselleştirilmiş Öğrenme:** Öğrencilerin test çözüm ve çalışma alışkanlıklarını analiz ederek eksik oldukları konulara yönelik özel içerikler ve alıştırmalar sunar.

ÇEVİRİM İÇİ ÖĞRENME PLATFORMLARI

- **Sosyal Ağ Yapısı:** Öğretmen ve öğrencilerin güvenli bir ortamda fikir alışverişinde bulunabileceği, ödev paylaşabileceği ve gruplar kurabileceği sosyal bir platform alanı sunar.
- **EBA Portfolyo:** Öğrencilerin ders içi başarılarının yanı sıra sanatsal, sportif, kültürel ve toplumsal faaliyetlerini kaydettikleri dijital bir gelişim raporudur.
- **Mesleki Gelişim:** Öğretmenler için hazırlanan hizmet içi eğitim modülleri, seminerler ve mesleki materyalleri barındırır.

Kimler Nasıl Kullanabilir?

- **Öğrenciler ve Öğretmenler:** T.C. kimlik numaraları ve MEBBİS/e-Okul bilgileri ya da e-Devlet şifreleri ile sisteme giriş yaparak tüm içeriklerden, canlı derslerden ve kütüphaneden ücretsiz yararlanabilirler.
- **Veliler:** EBA Veli Bilgilendirme Sistemi (VBS) entegrasyonu sayesinde çocuklarının ders programını, ödevlerini, gelişim raporlarını ve devam durumlarını takip edebilirler.

Platforma web tarayıcısı ile eba.gov.tr adresinden veya mobil cihazlar için geliştirilen resmi EBA uygulamaları aracılığıyla erişim sağlanabilmektedir.

eba.gov.tr adresinde sağ üst köşede yer alan “Hızlı Erişim” sekmesi kullanılarak da “OGM Materyal” sitesine erişim sağlanabilmektedir.

4. DİLİM-DİL ÖĞRENME PLATFORMU

DİLİM, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından öğrencilerin yabancı dil becerilerini geliştirmelerini desteklemek amacıyla oluşturulan ücretsiz dijital öğrenme platformudur. Öğrenciler, web veya mobil uygulama üzerinden erişebildikleri DİLİM ile kendi seviyelerine ve öğrenme hızlarına uygun biçimde çalışabilirler.

Platformda **dinleme, konuşma, okuma ve yazma** becerilerinin yanı sıra kelime bilgisi ve dil bilgisine yönelik etkileşimli etkinlikler yer almaktadır. Öğrenciler, konu temelli konuşma ve yazma etkinlikleriyle pratik yapabilir ve çalışmalarına yönelik geri bildirim alabilirler. Oyunlaştırılmış etkinlikler ise dil öğrenme sürecinin daha etkileşimli ve ilgi çekici hâle gelmesini desteklemektedir.

DİLİM'in **yapay zekâ destekli yapısı**, öğrencilerin bireysel öğrenme süreçlerine uyum sağlayarak kendi hızlarında ilerlemelerine olanak tanımaktadır. Böylece öğrenciler okulda yürütülen dil öğrenme çalışmalarını okul dışında da sürdürebilir, farklı dil becerilerinde düzenli pratik yapabilir ve gelişimlerini takip edebilirler. DİLİM, **7 yaş ve üzerindeki kullanıcıların** erişimine açıktır. (dilim.eba.gov.tr)

B) MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI MOBİL UYGULAMALARI

Zaman ve yer fark etmeden Android ve iOS uyumlu ücretsiz mobil uygulamalarımız uygulama mağazalarından indirilebilir.

1. MEBİ

LGS, YKS ve okul derslerine yönelik hazırlanan hazır bulunuşluk testleri, konu anlatım videoları, konu özetleri, örnek ve çıkmış sorular ile değerlendirme testleri öğrenme sürecinizi destekler. MEBİ'de yer alan Çalışma Planım, Raporlarım, Deneme/Tarama/Yazılı ve Rehberlik modülleri sayesinde gelişiminizi grafiklerle takip edebilir, performansınızı analiz edebilir ve yapay zekâ desteğiyle öğrenme sürecinizi ihtiyaçlarınıza göre planlayabilirsiniz.

2. EBA

Eğitim Bilişim Ağı (EBA) www.eba.gov.tr adresinde sunulan, sınıf seviyelerine uygun, güvenilir ve incelemenden geçmiş doğru e-içerikleri bulabileceğiniz sosyal bir platformdur. Mobil cihazınız ile EBA uygulamasını yükleyerek platformdaki haber, video, ses, görsel, doküman, kitap ve dergi içeriklerine ulaşabilir ve istediğiniz içeriği mobil cihazınıza indirerek dilediğiniz zaman kullanabilirsiniz.

3. DİLİM

DİLİM, gururla yerli bir uygulama olarak geliştirilen, İngilizce ve Türkçe becerilerinizi kendi öğrenme hızınıza göre etkileşimli şekilde geliştirmenizi sağlayan ücretsiz bir dil öğrenme platformudur. EBA veya e-Devlet hesabınızla kolayca giriş yapabilir, öğrenme yolculuğunuza hemen başlayabilirsiniz. 7 yaş ve üzeri kullanıcılar için hazırlanan DİLİM uygulamasını indirip size uygun olanı seçerek öğrenmeye başlayabilirsiniz.

4. DERSLER CEPTE

9, 10, 11 ve 12. sınıf Türk dili ve edebiyatı, tarih, coğrafya, felsefe, matematik, fizik, kimya, biyoloji ile İngilizce derslerinin tüm ünite, konu ve kazanımlarını kapsayan ders özetlerine, ders anlatım videolarına ve soru bankalarına erişebilirsiniz.

5. DÖRT DÖRTLÜK KONU PEKİŞTİRME TESTLERİ

9, 10, 11 ve 12. sınıf Türk dili ve edebiyatı, tarih, coğrafya, felsefe, matematik, fizik, kimya, biyoloji ile İngilizce derslerinin tüm ünite, konu ve kazanımlarını kapsayan ders özetlerine, ders anlatım videolarına ve soru bankalarına erişebilirsiniz.

6. 3 ADIM SORU BANKASI

3 Adım TYT-AYT-YDT Soru Bankaları içinde yer alan tüm sorulara ve soruların videolu çözümlerine erişim sağlayabilirsiniz.

7. OGM MATERYAL SORU BANKASI

9, 10, 11 ve 12. sınıf Türk dili ve edebiyatı, tarih, coğrafya, felsefe, matematik, fizik, kimya, biyoloji ile İngilizce derslerinin tüm ünite, konu ve kazanımlarını kapsayan soru bankası ve videolu çözümlerine erişebilirsiniz.

C) ÇEVİRİM İÇİ KURSLAR

1. BTK AKADEMİ

BTK Akademi, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun hazırladığı bilgi ve teknoloji konusunda kendini geliştirmek isteyen tüm vatandaşlarımızın faydalanabileceği bir platformdur. Akademinin içerisinde çevrim içi eğitimlerin yanı sıra yüzyılın teknolojilerine göre geliştirilmiş sınıf içi eğitimler de bulunmaktadır. Programa e-Devlet şifresi ile giriş yapılması gerekmektedir. (btkakademi.gov.tr)

2. BİLGEİŞ

Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) tarafından hazırlanan platformdan, bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili mesleki ve kişisel gelişimlerine çevrim içi dersler/kurslar vasıtasıyla katkı sağlamak isteyen tüm vatandaşlar ücretsiz faydalanabilir. Sisteme giriş için kayıt olmak gereklidir. (bilgeis.net)

3. EBA AKADEMİ

Eğitim Bilişim Ağı (EBA) Akademi, Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından hayata geçirilen, hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin çağın dijital gereksinimlerine ayak uydurmasını sağlayan kapsamlı bir çevrim içi öğrenme platformudur. Temel amacı, eğitimde fırsat eşitliğini güçlendirmek ve bireylerin dijital yetkinliklerini, teknoloji okuryazarlıklarını ve kişisel gelişimlerini ücretsiz kaynaklarla desteklemektir.

Sertifikalı ve Güncel Eğitimler: Bilişim dünyasındaki yeniliklere uygun, kodlamadan yapay zekâ okuryazarlığına kadar uzanan ders içerikleri sunulur.

Öğretmen Profesyonel Gelişimi: Öğretmenlerin sınıf içi eğitimlerde dijital araçları daha etkin kullanabilmeleri için rehberlik eden metodolojik eğitimler yer alır.

Özgür Öğrenme Alanı: Kullanıcılar herhangi bir sınav baskısı olmadan, tamamen ilgi duydukları alanlarda kendilerini geliştirmek için bu paneli kullanırlar.

ÖRNEK ETKİNLİKLER

FELSEFEYİ TANIYALIM

FELSEFENİN DOĞASI

- Felsefe (philosophia), **sevmek (philia)** ve **bilgelik (sophia)** sözcüklerinin birleşiminden türemiştir ve “**bilgelik sevgisi**” anlamına gelir.
- Felsefenin tek bir tanımı yoktur. Ne kadar filozof varsa o kadar farklı felsefe tanımı vardır. Birbirinden farklı birçok felsefe tanımı olmasının nedeni, problem alanının genişliğidir.
- Felsefe, insanın akıl ve düşünme yoluyla sorunları veya gerçekliği kavramaya yönelip dünyayı ve kendi varoluşunu anlamaya çalışan bütüncül bir bakış açısı oluşturması anlamına gelir. Düşüncelerini tutarlılık içinde dile getiren ve bu düşüncelere dayalı felsefi sorular sorabilen kimselere **filozof** denir.
- Felsefenin **sorgulama, merak etme, şüphe duyma, hayret etme, yığılmı ilerleme; eleştirel, refleksif, rasyonel, sistemli, tutarlı ve evrensel olma** özellikleri vardır.
- Felsefi düşünce, **Antik Yunan**’da sistematik bir hâle gelmiştir. İlk Çağ medeniyetlerinden olan Sümer, Mezopotamya, Mısır, Çin, Hint ve İran medeniyetlerinin de felsefi düşüncenin oluşumunda ve gelişiminde etkisi olmuştur.
- Thales, Anaksimandros, Anaksimenos, Anaksagoras, Herakleitos, Ksenofanes, Epiktetos, Diogenes, Lukianos, Aristoteles, Kleanthes; MÖ 6-MS 2. yüzyılda Anadolu’da yaşamış filozoflardır.
- Felsefe tarihi Thales ile başlar. Çünkü ilk defa “**Evrenin ana maddesi nedir?**” sorusunu soran ve buna sistemli, akla dayalı bir yanıt veren düşünür Thales’tir. Ana madde (arkhe) problemi felsefe tarihinde önemli bir yere sahiptir. Bu soruya cevap arayan filozoflara **doğa filozofları** adı verilir.
- Felsefe terimini ilk kullanan düşünür **Pythagoras**’tır (Pisagor).
- Felsefenin sorularla ilerleyen bir yapısı vardır. Felsefi sorular; insan, yaşam, bilgi ve evren üzerine düşünmeyi sağlar. Felsefi soruların tek ve kesin bir cevabı yoktur, farklı görüşlere açıktır ve yeni soruların ortaya çıkmasına zemin hazırlar.
- Felsefe, bireysel yaşantımızda eleştirel ve sorgulayıcı bir bakış açısıyla düşünebilmeyi sağlar. Bireyin kendi varoluşunu anlamlandırmasına yardımcı olur.
- Toplumsal bilinçlenme ve aydınlanmaya katkıda bulunur, etik ilkeler ve değerler konusunda uzlaşa oluşturulmasını destekler.

FELSEFE, MANTIK VE ARGÜMANTASYON

Mantık ve argümantasyonda kullanılan bazı temel kavramları tanıyalım:

Mantık: Doğru ve tutarlı düşünme türüdür.

Özdeşlik İlkesi: Bir şeyin kendisiyle aynı olmasıdır. Örneğin “Kalem, kalemdir.”

Çelişmezlik İlkesi: Bir önermenin hem doğru hem de yanlış olamayacağını belirten akıl ilkelerinden biridir. Örneğin “Sıvı hem akışkandır hem akışkan değildir.” diyemeyiz.

Üçüncü Hâlin İmkânsızlığı İlkesi: Bir önermenin ya doğru ya da yanlış olması durumudur. Örneğin “Kapı ya açıktır ya da kapalıdır.”

Yeter-Sebep İlkesi: Tüm nesne ve varlıkların bir nedeni olduğunu ve nedensiz hiçbir şeyin var olamayacağını belirten ilkedir. Örneğin “Bütün balıklar solungaçlı solunum yaptığından, hamsinin de solungaçları vardır.”

Önerme: Doğru ya da yanlış değeri alabilen yargı bildiren cümledir.

Tümdengelim: Tümel bir önermeden tümel bir önermeyi ya da tümel bir önermeden tikel önermeyi çıkaran akıl yürütme yoludur.

Örneğin Bütün cisimler yer kaplar.

Dünya bir cisimdir.

O hâlde Dünya da yer kaplar.

Tümevarım: Tek tek olgulardan ya da tikel önermeden genel ve tümel bir önermeye ulaşılan akıl yürütme biçimidir.

Örneğin X bir sporcudur ve antrenman yapar.

Y bir sporcudur ve antrenman yapar.

Z bir sporcudur ve antrenman yapar.

O hâlde bütün sporcular antrenman yapar.

Analoji: En az bir ortak özelliği bulunan iki nesne arasında ya da iki önerme arasında kurulan ilişkiden birinde bulunan bir özelliğin diğerinde de bulunduğu sonucunun çıkarılmasını içeren akıl yürütme biçimidir.

Örneğin Matematik ve geometri formüllere dayalı derslerdir.

Öğrenciler matematik dersine çalışmaktan keyif alırlar.

O hâlde öğrenciler geometri dersine çalışmaktan da keyif alırlar.

VARLIK FELSEFESİ (ONTOLOJİ)

Felsefenin var olanın nitelikleri, oluşu, özü ve değişimi gibi problemlerine cevap arayan alanıdır.

İlk nedenlerin ve değişmeden kalan varlıkların özünü konu edinen metafiziğin sözcük anlamı “fizik ötesi” dir.

Reel (gerçek) varlık: İnsan zihninden bağımsız olan, duyu organları ile algılanabilen, zaman ve mekânda olan varlıklardır. Taş, masa, ağaç...

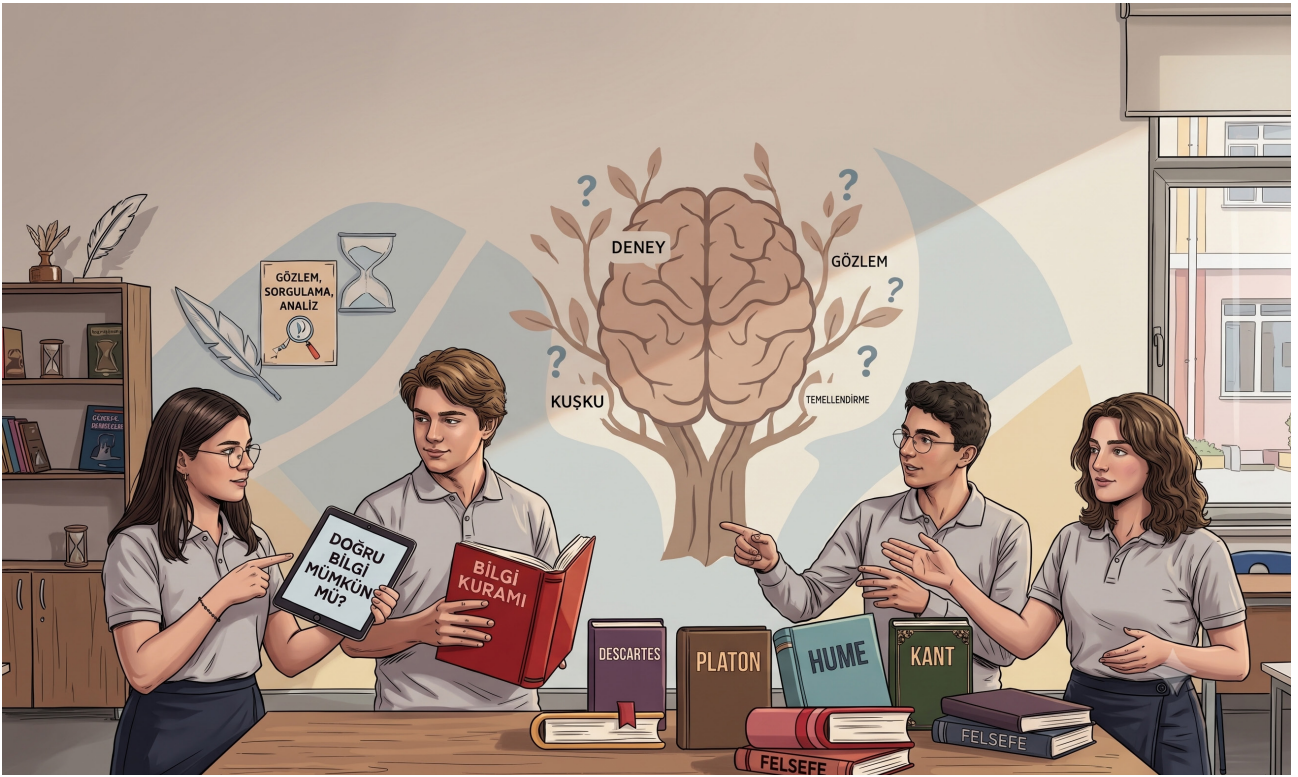
İdeal (düşünsel) varlık: Dış dünyada yer almayan, duyumsanamayan, insan zihnine bağlı olan varlıklardır. Pi sayısı, Kafka...

“Varlık var mıdır?” sorusu varlık felsefesinin en temel sorusudur.

Nihilizm, gerçek anlamda “var” denilebilecek bir varlığın olmadığını savunan yaklaşımdır.

Realizm, varlığın var olduğunu kabul eden yaklaşımdır.

Töz; bütün varlıkların, değişimlerin, oluşumların temelinde olan ancak kendisi başka bir şey tarafından meydana getirilmemiş olandır.

BİLGİ FELSEFESİ (EPİSTEMOLOJİ)

Bilgi, özne ile nesne arasında kurulan bağ sonucu elde edilen üründür.

Felsefede insan bilgisini, bu bilginin olanağını, sınırlarını ve kaynağını araştıran disipline epistemoloji ya da bilgi felsefesi denilmektedir.

Gerçeklik; nesne, durum veya olayların varlığını belirten bir kavramdır.

Doğruluk ise yargıların ya da bilginin gerçeğe uygunluğu ile ilgili bir kavramdır. Kömür gerçekliktir, 'Kömür siyahtır.' yargısı doğrudur.

Doğru bilgi mümkün müdür? sorusu bilgi felsefesinin en temel sorusudur.

Septisizm (şüphencilik), insan zihninin kesin ve doğru bilgilere ulaşamayacağını savunur.

Dogmatizm, doğru bilginin mümkün olduğunu savunan yaklaşımdır.

Bilginin kaynağı ile ilgili görüşlerin temel iddiaları şöyledir:

- **Rasyonalizm (Akılcılık):** "Bilginin kaynağı akıldır ve doğru bilgi ancak akılla elde edilir."
- **Empirizm (Deneycilik):** "İnsan zihni doğuştan boş bir levha (tabula rasa) gibidir, insanın deneyimi sayesinde bilgi edinilir."
- **Kritisizm (Eleştiri Felsefesi):** "Bilginin kaynağı hem akıl hem deneydir."
- **Entüisyonizm (Sezgicilik):** "Doğru bilgiye özel bir yeti olan sezgi ile ulaşılabilir."

Ahlak felsefesinde Aristoteles'in "altın orta" düşüncesini temsil eden bir görsel

AHLAK FELSEFESİ

Felsefenin ahlakla ilgilenen, ahlaki ilkeler üzerine düşünceler yürüten dalıdır.

Ahlak felsefesinin bazı temel kavramları şunlardır:

İyi: Ahlaki olarak yapılması beklenen eylemlerdir.

Kötü: Ahlaki olarak yapılmaması gereken davranışlardır.

Özgürlük: Kişinin akıl ve iradesiyle bir davranışı bilinçli olarak seçebilmesidir.

İrade: İnsanın doğal eğilimleri karşısında karar verebilme yetisidir.

Sorumluluk: Bireyin ahlaki olarak davranışlarının sonuçlarını üstlenebilmesidir.

Ahlaki eylem: Ahlaki açıdan iyi ya da kötü olarak değerlendirilebilen eylemlerimizdir.

ESTETİK VE SANAT FELSEFESİ

Sanat felsefesi; sanatın ne olduğunu sorgulayan, sanatçının etkinliğini inceleyen felsefe dalıdır. Sanatı tüm yönleriyle ele alan felsefi bir disiplindir.

Estetik, güzelliği konu edinir. Doğada ve sanattaki her tür "güzel" estetiğin konusu içine girebilir.

Sanat felsefesi sadece sanattaki güzelliği inceleme konusu yapar. Bu açıdan estetik, sanat felsefesini de kapsayan daha geniş bir alandır. Sanat felsefesi estetiğin bir alt dalıdır.

SİYASET FELSEFESİ

Felsefenin; siyaseti oluşturan yapıyı, egemenliğin ve iktidarın kaynağını anlamaya çalışan ve bu konularda öneri sunmayı da hedefleyen disiplindir.

Siyaset felsefesinin bazı temel kavramları şunlardır:

Birey: Bir toplumun üyesi ve belirli hakları olan insandır.

Özgürlük: Bireyin kendi iradesiyle hareket etmesi durumudur.

Toplum: Temel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bir araya gelmiş, ortak bir kültürü paylaşan insanların oluşturduğu topluluktur.

Devlet: Toplum üzerinde yönetim ve denetim gücüne sahip siyasi örgütlenme biçimidir.

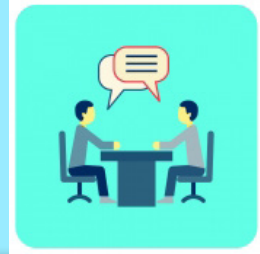
İktidar: Halkı yönetme gücüne sahip olan kişi ya da gruplardır.

Adalet: Herkesin hakkaniyet çerçevesinde muamele görmesidir.

Eşitlik: İnsanların aynı fırsatlara ve haklara sahip olma durumudur.

Yasa: Bireylerin ilişkilerini ve davranışlarını düzenleyen yazılı kurallardır.

Ütopya: Gerçekleşmesi mümkün olmayan hayalî devlet ve toplum tasarımıdır.

DİN FELSEFESİ

Felsefenin din üzerine düşündüğü ve akla dayalı açıklamalar yaptığı alanıdır.

Din felsefesinin temel problemleri; Tanrı'nın varlığına ilişkin görüşler, Tanrı'nın varlığına yönelik argümanlar, evrenin sonluluğu - sonsuzluğu ve ruhun ölümsüzlüğüdür.

Din felsefesinde bazı kavramlar şunlardır:

Teizm: Evrenin yaratıcısının Tanrı olduğunu ve Tanrı'nın doğrudan ya da dolaylı müdahale ederek dini oluşturduğunu belirtir.

Deizm: Tanrı'nın evreni yarattıktan sonra ona müdahale etmediğini savunan görüştür.

Ateizm: Tanrı'nın varlığını kabul etmeyen görüştür.

Panteizm: Tanrı ile evrenin bir ve aynı olduğunu savunan görüştür.

BİLİM FELSEFESİ

Modern çağdaki bilimsel gelişmelerin etkisiyle ortaya çıkmış; bilimin doğasını, yöntemini, sınırlarını ve değerini konu edinmiştir.

Bilim ile felsefenin varlığa bakışları farklıdır. Her bilim dalı varlığı kendi alanına göre ele alırken felsefe bir bütün olarak “varlık” konusuna yönelir.

Bilimler, varlığın var olup olmadığını tartışmaz. Ancak felsefe, “Varlık var mıdır?” sorusunu sorar. Matematik ve mantık dışındaki bilimler, somut ve olgusal alanı ele alır. Felsefe ise olgusal, olgusal olmayan, somut ve soyut tüm varlık alanı ile ilgilidir.

Bilimler, deney gözlem aracılığı ile tekrarlanabilen genel bilgilere ulaşmaya çalışır. Felsefe ise akıl yürütme, görüş oluşturma ve temellendirme yoluyla bilgiye ulaşmaya çalışır.

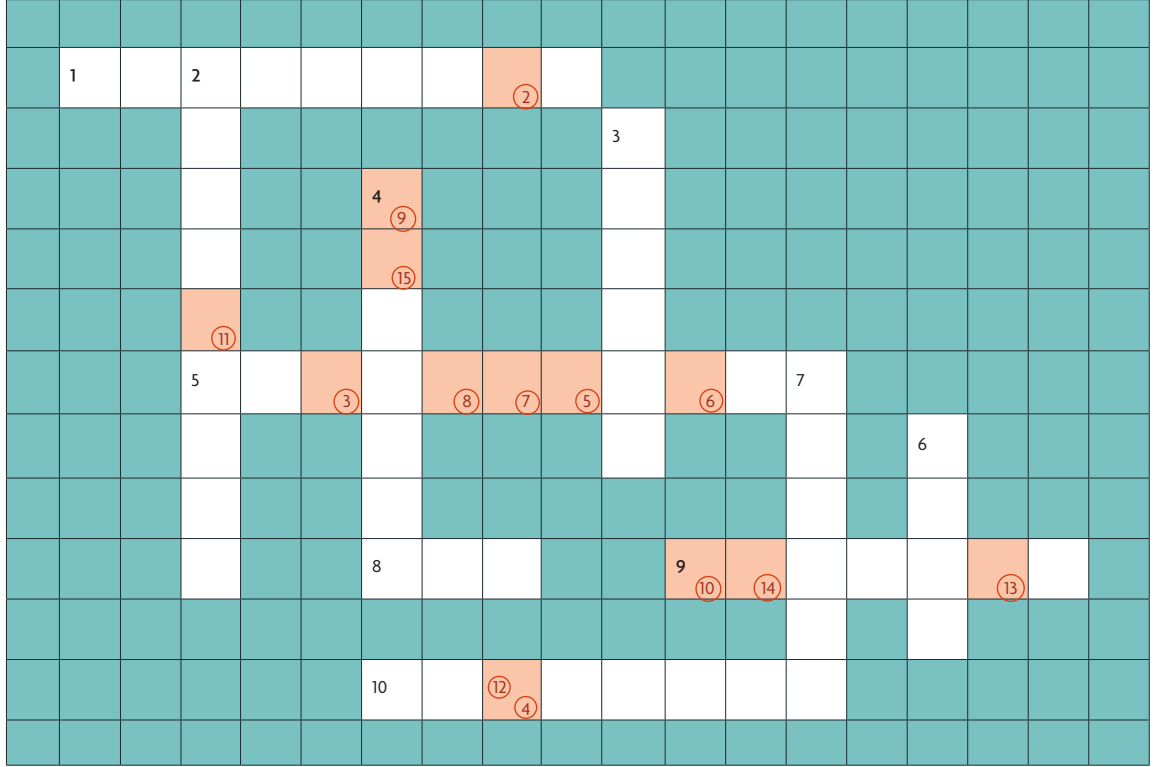

10. SINIF

BİL-BUL-ÇÖZ

Aşağıdaki bulmacayı çözerek anahtar kelimeyi bulunuz.

ANAHTAR KELİME

B

1 2 3 4 5 6 7 8

9 10 11 12 13 14 15

SOLDAN SAĞA

1. Fizik ötesi
5. Ahlaki açıdan iyi ya da kötü olarak değerlendirilebilen eylemler
8. Bütün varlıkların, değişimlerin, oluşumların temelinde olan ancak kendisi başka bir şey tarafından meydana getirilmemiş olan
9. Her tür güzeli konu edinen felsefe disiplini
10. Bireyin kendi özgür iradesi ve kararlarıyla hareket edebilmesi durumu

YUKARIDAN AŞAĞIYA

2. Özel durum ve tikel gözlemlerden hareketle genel ilkeler çıkarma yöntemi
3. Gerçekleşmesi mümkün görünmeyen, kurgusal ve ideal toplum, devlet tasarımı
4. Bir toplumu yönetmek, idare etmek
6. Bireylerden ahlaki olarak yapılmaması beklenen, onaylanmayan davranışlar
7. Akıl yürütmenin akıl ilkelerine uygun, doğru ve tutarlı biçimde yapılması

FELSEFİ DÜŞÜNME NASIL BAŞLAR?

Aşağıdaki durumu dikkatlice okuyunuz. Soruları kendi düşüncelerinizden hareketle cevaplayınız. Bu etkinlikte doğru ya da yanlış cevap yoktur. Amaç, bir olayla ilgili nasıl düşündüğünüzü fark etmek ve felsefi düşüncenin özelliklerini keşfetmektir.

Durum

Bir sabah okula geldiğinizde giriş kapısında şu yazıyı görüyorsunuz:

“Bugün okulda hiçbir ders yapılmayacak ve bunun nedenini kimse açıklamayacaktır.”

Öğretmenler sessiz, idare hiçbir açıklama yapmıyor. Herkes birbirine bakıyor.

1. Siz olsaydınız ilk ne yapardınız?

.....

.....

2. Aşağıdaki düşüncelerden hangileri aklınıza gelirdi?

(Uygun olanları ✓ ile işaretleyebilirsiniz.)

- ☐ Bu nasıl olabilir?
- ☐ Acaba doğru mu?
- ☐ Kim yazdı?
- ☐ Bunun bir nedeni olmalı.
- ☐ Kanıt var mı?
- ☐ Daha önce buna benzer bir olay yaşandı mı?
- ☐ Başka:

3. Bu olayı araştırırken nasıl davranırdınız?

(En uygun gördüklerinizi işaretleyiniz.)

- ☐ Hemen inanırım.
- ☐ Kanıt ararım.
- ☐ Farklı kişilere sorarım.
- ☐ Kendi düşüncemi de sorgularım.
- ☐ Çelişen bilgileri karşılaştırırım.
- ☐ Olayı adım adım araştırırım.

4. Şimdi eşleştirelim!

Aşağıdaki düşünme biçimlerini uygun felsefi özelliklerle eşleştiriniz.

Düşünme biçimi	Özellik
Bunun nedeni ne olabilir?	
Kim yazdı?	
Bu nasıl olabilir?	
Acaba doğru mu?	
Kanıt aramak	
Kendi düşünceni sorgulamak	
Çelişmemek	
Planlı araştırmak	
Daha önceki bilgilerden yararlanmak	
Her görüşü incelemek	
Herkes için geçerli bir açıklama aramak	

Kullanılacak Özellikler

Hayret etme - Merak etme - Şüphe duyma -Sorgulama - Yıgılımlı ilerleme - Rasyonel olma - Tutarlı olma - Refleksif olma - Eleştirel olma - Sistemli olma - Evrensel olma

5. Sonuç

Bu etkinlikten sonra felsefi düşünmenin, günlük hayatta karşılaştığımız olaylara bakışımızı nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?

.....

.....

.....

Düşünelim

Her duyduğumuza hemen inanmak mı yoksa soru sorarak ve kanıt arayarak düşünmek mi bizi gerçeğe daha çok yaklaştırır? Neden?

.....

.....

.....

KAVRAMLARLA FELSEFE

Sayfanın sağında yer alan kavramların harfini doğru açıklamasının yer aldığı kutucuktaki boşluğa yazınız.

1

Bireylerden ahlaki olarak yapılması beklenen, onaylanan davranışlardır.

A

Devlet

2

Bireyin kendi iradesiyle ve aklını kullanarak, bilinçli olarak davranışlarını seçebilme serbestliğidir.

B

İrade

3

İnsanın doğası gereği sahip olduğu isteklerinin karşısında karar verebilme yetisidir.

C

Toplum

4

Bir insanın özgür iradesiyle yaptığı davranışlarının sonuçlarını üstlenebilmesidir.

Ç

İyi

5

Evrenin Tanrı tarafından yaratıldığını ve Tanrı'nın evrendeki düzene doğrudan ya da dolaylı müdahale ederek insanlığa dinler gönderdiğini savunan yaklaşımdır.

D

Özgürlük

6

Temel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bir araya gelmiş, ortak bir kültürü paylaşan insanların oluşturduğu topluluktur.

E

Sorumluluk

7

Toplum üzerinde yönetim ve denetim gücüne sahip siyasi örgütlenme biçimidir.

F

Teizm

FİLOZOFLARIN DÜNYASI

1	Thales	2	Mevlana	3	A. Camus	4	F. Kafka
5	N. Kopernik	6	Herakleitos	7	Yunus Emre	8	G. Galileo
9	Hacı Bektaş Veli	10	Aristoteles	11	R. Descartes	12	Âşık Veysel

1. Yukarıdakilerden hangisi ya da hangileri Anadolu'da yaşamış Antik Çağ filozoflarıdır?
.....
2. Yukarıdakilerden hangisi "Düşünüyorum o hâlde varım." sözüyle de bilinen, analitik geometrinin kurucusu olan filozoftur?
.....
3. Yukarıdakilerden hangisi ya da hangileri tarihe damgasını vurmuş ve felsefeye önemli katkıları olmuş bilim insanlarıdır?
.....
4. Yukarıdakilerden hangisi ya da hangileri görüşleri ahlak felsefesinde büyük öneme sahip olan tasavvuf düşünürleridir?
.....
5. Yukarıdakilerden hangisi ya da hangilerinin edebî üsluba sahip, felsefi içerikli eserleri vardır?
.....
- 6- Yukarıdakilerden hangisi canlı sınıflamasını ilk yapan ve mantık biliminin kurucusu olarak kabul edilen düşünürdür?
.....

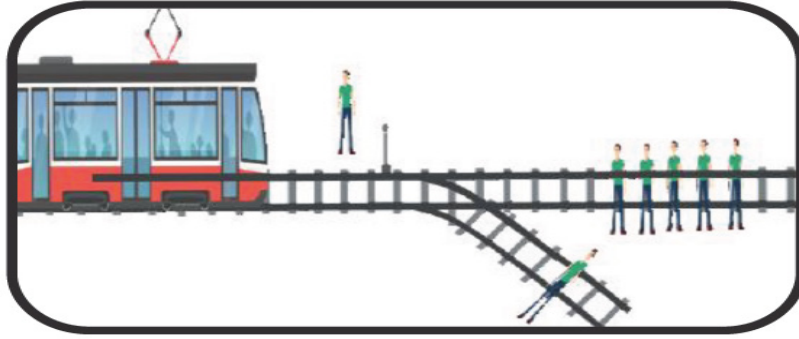

ETİK İKİLEM

Aşağıda yer alan metni okuyarak soruları cevaplayınız.

ETİK İKİLEM

Felsefede etik ikilemler arasında olan Philippa Foot'un 1967 yılında geliştirdiği versiyonuyla "Tramvay Sorunu" hem ahlaki davranışın açıklanması hem de başka ikilemlerin geliştirilmesi ve pratik hayata çözüm önerileri sunulması bakımından dikkat çekicidir. İkilem genel olarak şöyledir: Şekilde de görüldüğü gibi bir tramvay raylara bağlanmış beş kişinin üstüne doğru gitmektedir. Bir yoldan bir yola geçilmesine yarayan makas kolunun yanındasınız. Kola dokunduğunuzda tramvay öteki yola geçecek. Tam o sırada o yolda raylara bağlanmış bir kişinin olduğunu fark ettiniz. Bir seçimde bulunmak zorundasınız. Ya hiçbir şey yapamayacaksınız ve tramvay beş kişiyi öldürecek ya da makas koluna dokunacaksınız, tramvay öteki yola sapacak ve bir kişiyi öldürecek. Ne yapardınız? Diğer bir deyişle etik olarak yapılması gereken doğru davranış hangisidir?

1. Tramvay sorununa benzer olarak siz gerçek hayattan hangi örnekleri verebilirsiniz?

.....

.....

.....

.....

2. Makas kolunun yanında bulunan kişinin beş kişi yerine bir kişiyi tercih ettiğini ve o kişiyle de arasında düşmanlık olduğunu düşünelim. Bu koşullarda yapmış olduğu seçimin etik olup olmadığını değerlendiriniz.

.....

.....

.....

.....

FELSEFE TABU

Aşağıda yer alan anahtar kelimeyi, yasak kelimeleri kullanmadan açıklayınız. Kelimeyle ilgili felsefi soru ya da sorular oluşturunuz.

Anahtar Kelime	YASAK KELİMELER	Kelimenin açıklaması
SİYASET	Yönetmek	
	İktidar	Kelime ile ilgili felsefi soru/sorular
	Toplum	

Anahtar Kelime	YASAK KELİMELER	Kelimenin açıklaması
HAK	Hukuk	
	Adalet	Kelime ile ilgili felsefi soru/sorular
	Yetki	

Anahtar Kelime	YASAK KELİMELER	Kelimenin açıklaması
SANAT FELSEFESİ	Estetik	
	Güzel	Kelime ile ilgili felsefi soru/sorular
	Duygu	

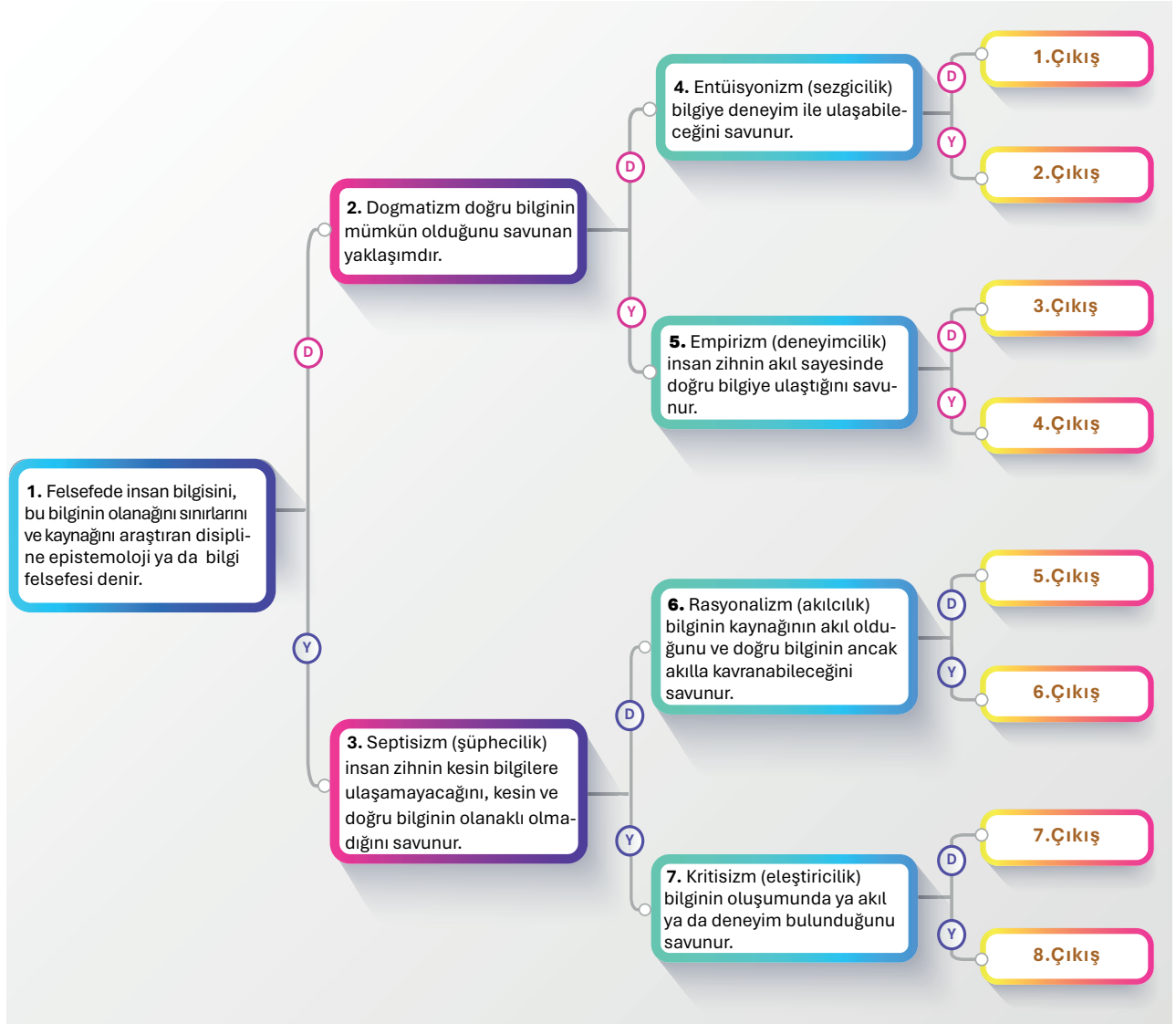

DOĞRUYA DOĞRU BİLGİ FELSEFESİ

Aşağıda “Bilgi Felsefesi” ile ilgili Doğru (D) / Yanlış (Y) önermeleri içeren tanılayıcı dallanmış ağaç verilmiştir. Verilen önermenin doğru olduğunu düşünüyorsanız (D) seçeneğini, yanlış olduğunu düşünüyorsanız (Y) seçeneğini seçmeniz gerekmektedir. İlk önermeden başlayarak yapacağınız Doğru (D) / Yanlış (Y) seçimleriyle sekiz farklı çıkış noktasından birine ulaşabileceksiniz.

Çıkışlara ulaşana kadar her bir uygun seçime “Doğru (D) veya Yanlış (Y)” 1 puan verilecektir.

Alabileceğiniz en yüksek puan 3’tür.

DÜŞÜNCE DENEYLERİ

Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.

Gyges'in Yüzüğü

Platon, *Devlet* adlı eserinde Glaukon'un ağzından şöyle bir efsane aktarır: Gyges, Lydia kralının hizmetinde bir çobanmış, günün birinde bir sığınak ve bir deprem yüzünden yer çatlamış, hayvanların otladığı yerde derin bir yarık açılmış. Bunu görünce şaşakalan çoban, yarığın içine inmiş ve orada görülmedik birçok güzel şey arasında, içi oyuk, üstü delik deşik, tuncdan bir at görmüş. Eğilip içine bakmış atın, insan boyundan büyük bir ölü görmüş; ölünün parmağındaki altın yüzükten başka bir şeyi yokmuş. Bu yüzüğü alıp yukarı çıkmış. Çobanlar, her ayın sonunda olduğu gibi krala hesap vermek için toplanıldıklarında Gyges toplantıya parmağında yüzükle gelmiş. Oturlurlarken yüzüğün taşını farkına varmadan avucunun içine çevirmiş. Bunu yapar yapmaz da yanında oturanlar kendisini görmez olmuşlar, nereye gitti diye soruşturmaya başlamışlar. Şaşakalmış herkes. Yüzükle oynarken taşı çevirince gene göze görünür olmuş. Böylece Gyges, bakmış ki yüzüğün taşını içeri çevirince görünmez oluyor, düzeltince görünüyor. Bunun üzerine saraya girenlerin arasına katılmanın yolunu bulmuş. Kralın karısının yardımıyla kralı öldürüp yerine geçmiştir.

Glaukon, bu efsaneden yola çıkarak doğru ve eğri iki insana böyle bir yüzükle dilediklerini yapma imkânı verildiğinde neler yapacakları konusunda spekülasyonda bulunur. Ona göre yüzüğün sağladığı görünmezlik sayesinde dilediğini yapma imkânına kavuşan kişi doğruluktan ayrılacaktır. Çünkü kendinde olandan fazlasını istemek, bunu bir şey sayıp peşine düşmek insan doğasında bulunur. İnsanı günlük hayatında bunu yapmaktan alıkoyan şeyse kanundur. Kişiyi görünmez kılabilen yüzük ile kanunların yaptırım gücünden kurtulan doğru insan, tıpkı eğri insan gibi istediği şeyleri korkmadan alacak, canının istediği kişileri öldürecek, kimi isterse hapisten çıkaracaktır. Görünmezlik imkânına kavuşan hiç kimse doğruluğa bağlı kalacak, başkalarının malına el sürmeyecek kadar dirayetli olamaz. Bu durum, insanın kendi isteğiyle değil de zorla doğru olduğunu göstermektedir.

[Diş, S., B. (2021). "Gyges'in Yüzüğü ve Bentham'ın Panaptikonu Bağlamında Görünürlüğün Kötülük ile İlişisine Dair Bir Soruşturma" Beytulhikme Int J Phil 11 (1) Doi: 10.18491/beytulhikme. 1603 Research Article: 155-172. 08.02.2022 tarihinde <https://www.researchgate.net> adresinden erişildi].

1. Bu metinden yola çıkarak insanların doğuştan iyi mi kötü mü oldukları konusunda neler söylenebilir? Siz de metnin iddiasını destekleyip desteklemediğinizi gerekçelerinizle belirtiniz.

.....

.....

2. Bu durumda sizce aynı toplumda aynı kurallara, kanunlara bağlı insanlar neden aynı şekilde iyi ya da kötü değildirler? Aynı ülke vatandaşları arasında hem suçluların hem de karşılıksız iyilik yapma çabasında olan toplum gönüllülerinin olması durumu nasıl açıklanabilir?

.....

.....

3. Doğru yoldan gitmek bir seçim midir yoksa zorunluluklardan doğan bir yaptırımın sonucu mudur?

.....

.....

4. Metinde iddia edildiği gibi başkasının hakkını gasp etmek, başka insanların yaşamına saygı duymamak, haklıyı haksızı ayırmamak birini gerçekten mutlu edebilir mi? Sizce de insan kötü olmayı seçer mi?

.....

.....

5. Bireylere doğru yolu gösterecek içsel ve dışsal mekanizmalar olabilir mi? Cevabınız evetse bu mekanizmalar nelerdir? Cevabınız hayırsa gerekçeleri ile açıklayınız.

.....

.....

FELSEFİ SORULAR

Verilen kavramları temsil eden harfleri ilgili olduğu felsefi sorunun yanındaki yuvarlağın içine yazınız.

1	İnsan, seçimlerinde bağımsız mıdır?	☐	Devlet	A
2	Refleksiyon nedir?	☐	Ahlak	B
3	Kişi yaptığı davranışın sonuçlarını ahlaken üstlenmeli midir?	☐	Dil	C
4	Sanatta beğeni kişiye göre değişir mi?	☐	Düşünme	Ç
5	Hukuk önünde herkesin eşit olması sağlanabilir mi?	☐	Varlık	D
6	Evrenin varoluş amacı nedir?	☐	Sorumluluk	E
7	En iyi yönetim biçimi nedir?	☐	Gerçeklik	F
8	Neyi bilebiliriz?	☐	Özgürlük	G
9	Düşüncelerimizi bir başkasına aktarmamız mümkün mü?	☐	Adalet	H
10	“Doğru yargı”, “doğru tümce”, “doğru ifade” (önerme)’nin anlamı nedir?	☐	Doğruluk	I
11	Gerçeklik göreceli midir?	☐	Bilgi	İ
12	Erdemli yaşam mümkün müdür?	☐	Güzellik	J

11. SINIF

ÇEVRE SORUNLARI ve FELSEFE

Çevre sorunlarının yarattığı kaygılar, bunalımlar ve yıkımlar ontolojik, epistemolojik, estetik ve etik açıdan sorgulama ihtiyacını doğurur. Felsefe bu sorgulamaya yabancı değildir çünkü felsefenin temel problemlerinden biri insan-doğa ilişkisi üzerinde biçimlenir. Varlığın doğası, insanın doğa karşısındaki konumu, rolü, sorumluluğu gibi birçok konuya yönelik tutarlı ve sistemli düşünceler felsefe tarihinde yer bulur.

ÇEVRE ETİĞİNDE ÜÇ TEMEL YAKLAŞIM

1 İNSAN MERKEZCİ ETİK (Antroposentrizm)

İnsanı evrenin merkezine koyar. Doğayı ve diğer canlıları yalnızca insanın ihtiyaçlarına hizmet ettiği sürece “**araçsal değer**” olarak görür.

2 CANLI MERKEZCİ ETİK (Biyosentrizm)

Yaşamı merkeze alır. İnsanın yanı sıra tüm canlı varlıkların **kendinde/içsel** bir değere ve yaşama hakkına sahip olduğunu savunur.

3 ÇEVRE MERKEZCİ ETİK (Ekosentrizm)

Canlı ve cansız tüm öğelerinde ekosistemin **bütünlüğünü, dengesini ve sürdürülebilirliğini** merkeze alan kuşatıcı yaklaşımdır.

ÖRNEK OLAY

Yunan mitolojisinde Thessalia Kralı, kutsal meşe korusundaki dev bir ağacı, uyarılara aldırış etmeden sırf kendi malikanesinin inşaatında kullanmak üzere keser. Doğanın dengesine zarar veren bu eylem üzerine Kral, doymak bilmeyen bir açlıkla cezalandırılır.

Thessalia Kralı'nın kutsal korudaki dev ağacı kesmesi karşısında olay yerindeki üç kişi şöyle söylüyor:

1. Kişi: “Ağacı kesti ama en azından kendi malikanesine kereste sağladı. Keşke dev ağacı yok etmek yerine sadece ihtiyacı kadarını kesseydi.”
2. Kişi: “Ağacı keserek onun üzerinde yaşayan kuşların, böceklerin ve yuvası olan tüm canlıların yaşama hakkını elinden aldı, bu büyük bir haksızlık!”
3. Kişi: “Sadece bir ağacı değil toprağı, suyu, havası ve tüm canlılarıyla o korunun bütün dengesini bozdu!”

Siz hangi kişinin yaklaşımını kendinize yakın buluyorsunuz? Neden?

.....

.....

.....

.....

TEKNOLOJİ ve HAYAT

Teknolojinin hızlı gelişiminin yol açtığı olumsuz etkiler günümüzde felsefi düşüncenin konusu hâline gelmiştir. Teknoloji felsefesi; teknolojinin insan hayatına ve topluma etkilerini, etik ve varoluşsal boyutlarını ele alan felsefe disiplini.

TEKNOLOJİ BAĞLAMINDA ÖNE ÇIKAN TEMEL FELSEFİ PROBLEMLER

1

ONTOLOJİK PROBLEMLER (VARLIK BOYUTU)

Teknolojinin insanı ve doğayı yalnızca işlenebilir bir “**kaynak**” olarak görmesi, insanın kendine yabancılaşması ve simülasyonların gerçekliğin yerini alarak “**hipergerçeklik**” yaratmasıdır.

2

AKSİYOLOJİK PROBLEMLER (DEĞER/ETİK BOYUTU)

Dijital mecralardaki anonimlik ve görünmezliğin ahlaki **sorumluluk** bilincini zayıflatması, teknolojiyle birlikte **mahremiyet** anlayışının aşınması ve **insani** bağların yüzeyselleşmesidir.

ÖRNEK OLAY

Ali, artırılmış gerçeklik gözlüğüyle vakit geçirmeyi çok seviyor. Bir süre sonra gerçek hayattaki arkadaşlarıyla görüşmek yerine zamanının çoğunu sanal ortamda geçirmeye başlıyor. Sanal dünyada kendini daha mutlu ve özgür hissettiğini söylüyor.

Soru

Bu durum sizce teknolojinin varlık (ontolojik) boyutuyla mı yoksa değer (aksiyolojik) boyutuyla mı ilgilidir? Neden?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

AKIL ve İNANÇ

Akıl ve inanç ilişkisi; insanın bilgiye ve varoluşsal hakikate ulaşmasında aklın ve inancın rolünü, sınırlarını ve birbirlerine olan etkilerini içeren bir problem alanıdır.

AKIL-İNANÇ İLİŞKİSİNDE ÖNE ÇIKAN TEMEL FELSEFİ YAKLAŞIMLAR

1

AKIL-İNANÇ BİRLİKTELİĞİNİ SAVUNANLAR (TEMELCİLİK)

Aklın ve inancın birbiriyle
çelişmediğini, hakikate ulaşmada
aklın rehber olduğunu savunur.

2

AKIL-İNANÇ BİRLİKTELİĞİNİ REDDEDENLER (FİDEİZM)

Aklın metafizik konularda sınırlı
olduğunu, inancın aklın kavrayış
sınırlarını aşan teslimiyet olduğunu
vurgular.

3

GÖNÜL VE SEZGİ ODAKLI YAKLAŞIM

Hakikatin yalnızca akılla
kavranamayacağını, sezgi ile
temellendirilebileceğini belirtir.

ÖRNEK OLAY

Mehmet, sosyal medyada “Bilim insanlarının henüz açıklayamadığı bazı olayların kesinlikle doğaüstü bir nedeni vardır.” şeklinde bir paylaşım görür. Mehmet, bunun doğru olup olmadığını araştırmak ve kanıtları değerlendirmek gerektiğini düşünür. Arkadaşı ise “Her şeyi akılla açıklayamayız, insanın inancı ve sezgileri de önemlidir.” der.

Soru

Mehmet’in karşılaştığı durumdan hareketle akıl ve inancın hakikate ulaşmadaki rolünü açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

EDEBİYAT ve FELSEFE

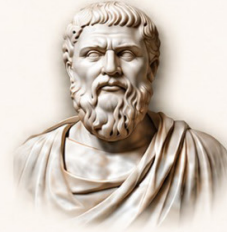
Felsefe ve edebiyat arasındaki ilişkiden doğan temel problemler, iki alanın birbirinden nasıl yararlandığı ve bu ilişkinin sınırlarının ne olduğu üzerinde yoğunlaşır. Edebî anlatımın felsefi düşünceye, felsefi düşüncenin de edebî esere katkısı ve bu iki alan arasındaki araçsal ilişkinin sınırları, ele alınan başlıca konulardır.

EDEBİYAT

Problemleri **kurgu, imge, duygu, metafor** ve **karakterler** üzerinden somutlaştırarak yaşantısal hâle getirir.

FELSEFE

Problemleri **rasyonel, kavramsal** ve **tanımsal** bir dille ele alır.

ÖRNEK OLAY

Antoine de Saint-Exupéry'nin *Küçük Prens* adlı eserinde Küçük Prens, farklı gezegenlerde yaşayan yetişkinlerle karşılaşır. Bu kişilerden biri yalnızca sayılarla, sahip olduklarıyla ve hesaplarla ilgilenir. Küçük Prens ise bu tutumu anlamlandıramaz ve yetişkinlerin dünyasına ilişkin sorgulamalar yapar.

Soru

Küçük Prens'ten yapılan alıntıdan hareketle edebî bir eserin felsefi düşünceyi nasıl ortaya koyabileceğini gerekçelerinizle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

HAYATIN ANLAMI

Hayatın anlamına ilişkin insanın varoluş amacı, mutluluğun doğası, özgürlük ve sorumluluk ilişkisi ve bireyin kendi olma süreci sorgulanır.

Mutluluk ve Hayat

İyi yaşamın ve mutluluğun ne olduğu; bilgi, erdem, akıl, adalet, iç dinginlik, merhamet gibi unsurlar üzerinden ele alınır.

Varoluş ve Kendi Olma

İnsanın seçimleriyle kendini oluşturması; toplumsal kalıplardan sıyrılma, ölüm, anlamsızlık ve varoluşsal kaygıyla yüzleşme sorgulanır. İnsan ile dünya arasındaki anlam çatışması ele alınır; özgür seçim, sorumluluk, başkaldırı ve kişinin kendi anlamını oluşturması öne çıkan başlıklardır.

Soru

Aşağıda yer alan örnek durumları inceleyerek bu durumlara ilişkin ne tür felsefi sorular sorulabileceğini yazınız.

ÖRNEK DURUM	FELSEFİ SORU
1. Bir öğrenci, çok başarılı olmasına rağmen kendini mutsuz hissetmektedir.	
2. Bir genç, arkadaşlarının beklentilerine göre davranırken zamanla kendi isteklerini unutmaktadır.	
3. Bir öğrenci önemli bir kararını kendi isteğiyle verir ve sonucundan memnun kalmasa da kararının sorumluluğunu üstlenir.	
4. Bir genç, istediği hedefe ulaşamayacağını düşündüğü hâlde çabalamaya devam eder ve yaşadıklarına kendi anlam katmaya çalışır.	
5. Bir kişi; ailesine, arkadaşlarına ve ihtiyaç duyan insanlara zaman ayırdığında kendini daha huzurlu hissetmektedir.	

HUKUK VE FELSEFE

İnsanların bir arada yaşayışını mümkün kılan, düzeni sağlayan ortak bir anlayışın ürünü olan hukukun anlamı ve nasıl olması gerektiği felsefi bir sorgulayışa konu olmaktadır. Hukukun kaynağı ile adaletin, hakkın ve özgürlüklerin nasıl sağlanacağı felsefenin hukuk alanında ele aldığı temel problemler arasındadır.

Hukukun doğasına ve kaynağına ilişkin iki temel yaklaşım öne çıkar:

ÖRNEK OLAY

Kriton, tutukevinde idam kararının uygulanmasını bekleyen dostu Sokrates'e onu kaçırabileceklerini söyler. Sokrates, yasa ona haksızlık etmiş olsa dahi yasalara karşı çıkmayı ve adaletsiz davranmayı reddeder; bir insanın doğru olmak koşuluyla yapmayı kabul ettiği şeyi yapması gerektiğini ileri sürer. Kendisi de kendi ülkesi ile yaptığı anlaşmayı bozmayacaktır. Çünkü yasaların çiğnendiği, mahkeme kararlarının güçsüz kaldığı ve yurttaşlarca yok sayıldığı bir devlet ayakta kalamaz.

Soru

Sokrates'in, kendisine haksızlık yapıldığını düşünmesine rağmen yasaya uymayı tercih etmesi, hukuk ile adalet arasındaki ilişki ile ilgili neyi göstermektedir? Görüşlerinizi kısaca açıklayınız.

.....

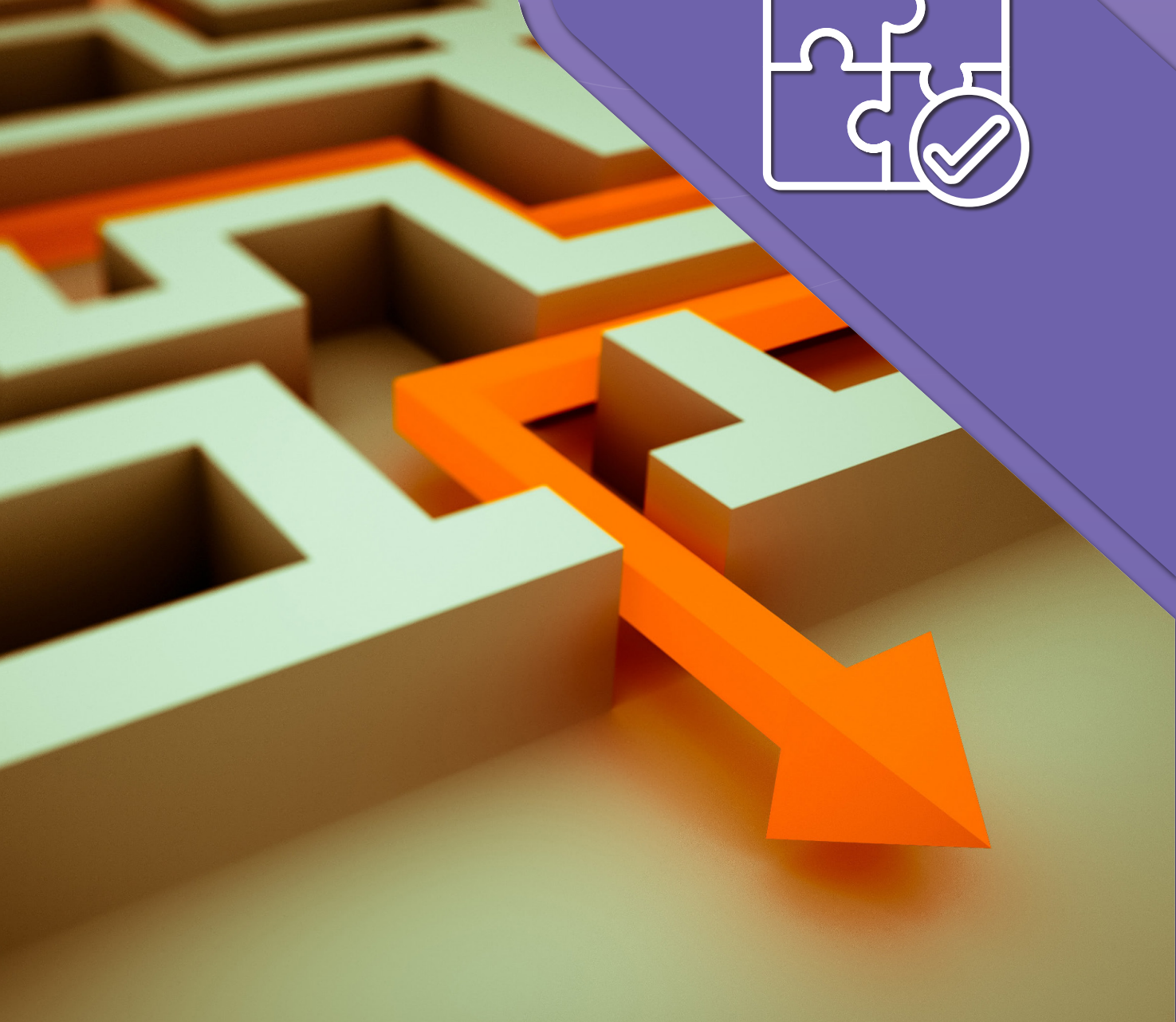
.....

.....

.....

.....

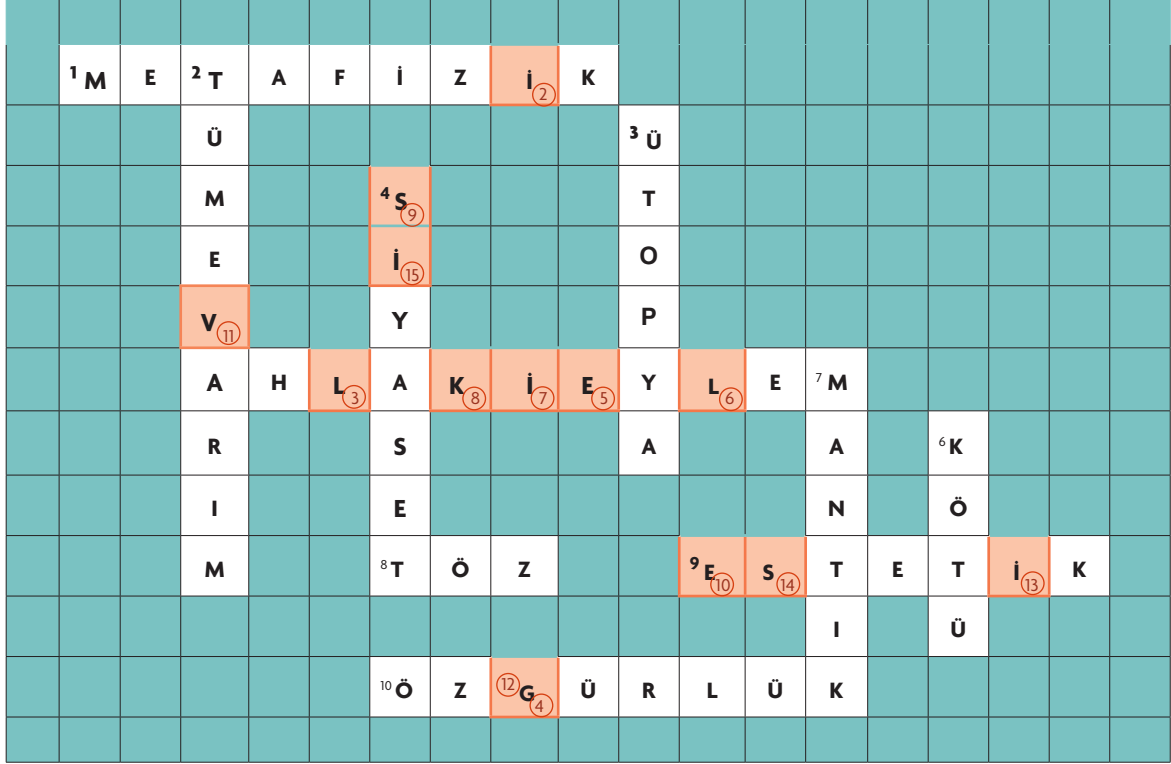
CEVAP ANAHTARI

BİL-BUL-ÇÖZ

Anahtar Kelime: BİLGELİK SEVGİSİ

FELSEFİ DÜŞÜNME NASIL BAŞLAR?

4. Şimdi eşleştirelim!

Düşünme biçimi	Özellik
Bunun nedeni ne olabilir?	Sorgulama
Kim yazdı?	Merak
Bu nasıl olabilir?	Hayret etme
Acaba doğru mu?	Şüphe duyma
Kanıt aramak	Rasyonel olma
Kendi düşünceni sorgulamak	Refleksif olma
Çelişmemek	Tutarlı olma
Planlı araştırmak	Sistemli olma
Daha önceki bilgilerden yararlanmak	Yığımlı ilerleme
Her görüşü incelemek	Eleştirel olma
Herkes için geçerli bir açıklama aramak	Evrensel olma

5. SONUÇ

Örnek Cevap

Felsefi düşünme; olayları olduğu gibi kabul etmek yerine soru sormayı, kanıt aramayı, farklı görüşleri değerlendirmeyi ve akıl yürütmeyi gerektirir. Böylece daha doğru ve tutarlı sonuçlara ulaşılabilir.

Düşünelim

Örnek Cevap

Soru sorarak ve kanıt arayarak düşünmek bizi gerçeğe daha çok yaklaştırır. Çünkü ilk izlenimler veya duyduklarımız her zaman doğru olmayabilir. Araştırmak ve sorgulamak daha güvenilir sonuçlara ulaşmayı sağlar.

KAVRAMLARLA FELSEFE

1. Ç 2. D 3. B 4. E 5. F 6. C 7. A

FİLOZOFLARIN DÜNYASI

1.	2.	3.	4.	5.	6.
1, 6, 10	11	5, 8	2, 7, 9	2, 3, 4, 7, 12	10

ETİK İKİLEM

1. Freni patlayan bir araç sürücüsünün beş yayaya vurmak ile duvara çarpıp kendi yolcusunu feda etmek arasında kalması ya da sınırlı miktardaki tek bir hayat kurtarıcı panzehirin, toplum için çok faydalı bir yetişkine veya önünde uzun yılları olan bir çocuğa verme tercihi arasında kalınması gibi örnekler verilebilir.
2. Pragmatik anlayış savunulduğunda söz konusu davranış etik olarak nitelendirilebilir. Sonuçta beş kişiyi kurtarmıştır. Ancak ölümüne neden olduğu kişiyle arasında düşmanlık olması pragmatik anlayışın değerlendirmesini gölgede bırakır. Pragmatik anlayışa “Eğer düşmanlık yerine sevgi söz konusu olsaydı ne yapılması gerekirdi?” sorusu yöneltilebilir. Davranışta görelilik olması sorun yaratmaktadır. Dolayısıyla burada başka bir felsefe görüşü öne çıkar. Kant’a göre davranışın sonucuna değil davranışı yapanın niyetine bakmak gerekir.

DOĞRU YA DOĞRU

Doğru Cevap: 2. Çıkış

DÜŞÜNCE DENEYLERİ

1. Metin, insanların doğuştan kötü olduğu iddiasını öne sürmektedir. Bu iddia metinde; görünmezlik yüzüğü metaforu ve kanun ile yaptırımın olmadığı yerde insanların dürüst kalamayacağı örneğiyle desteklenmiştir. Bu doğrultuda; söz konusu fikre katılıyorsanız insanların doğuştan kötüye, katılmıyorsanız doğuştan iyiye eğilimli olduğunu kendi örnek ve argümanlarınızla açıklamanız beklenmektedir.
2. İnsanların seçimlerini neye göre yapmış olabilecekleri konusunda bir görüş geliştirmeniz beklenmektedir. Örneğin herkesin doğuştan iyiye ya da kötüye eğilimli olmadığını, içine doğduğu ortamın bu seçimlerde katkısı olduğunu savunabilirsiniz. Ya da kimilerinin kanuni yaptırımlardan kaçabileceğini düşündüğü için suç işlediğini kimilerinin ise yaptırımlardan korktuğu için kötüye seçmeye cesareti olmadığını savunabilirsiniz.
3. Bireyler kendileri dışında var olan belirlenmişliklerden dolayı mı iyiyi yapmayı tercih ederler yoksa davranışlarını belirleyen içlerindeki adalet terazisi midir? Bu iki ifadeden hangisinin davranışları belirlediğini düşünüyorsanız sebeplerini belirtmeniz beklenmektedir.
4. İnsanların bu seçimleri neden ve nasıl yapıyor olabileceklerine dair fikir üretmeniz beklenmektedir. Örneğin kötü olmayı seçer dersiniz bunu başkalarının mutsuzluğundan keyif aldığı için, en güçlü olmak istediği için, daha önce kendisi haksızlığa uğradığı için vb. gibi gerekçelere dayandırabilirsiniz. Ya da kimsenin kötü olmayı seçmediğini, kendi çıkarını korumak için istemeden diğer insanlara zarar verdiğini, zarar verdiğinin farkında olmadığını ya da kötü insanların zarar görmesini sağlamak için böyle seçimler yaptığını savunabilirsiniz.
5. Cevabınız evetse içsel ve dışsal mekanizmaların neler olabileceğini örneklendirmeniz beklenmektedir. Mesela içsel mekanizma insanın vicdanı, dışsal mekanizma ise hukuk kuralları olabilir. Cevabınız hayır ise bu mekanizmaları hangi gerekçeyle reddettiğinizi, örneğin kişinin çıkarına engel olacağı, dilediğini yapmasının önüne geçebileceği için vb. belirtiniz.

FELSEFİ SORULAR

1. G	2. Ç	3. E	4. J	5. H	6. D	7. A	8. İ	9. C	10. I
11. F	12. B								

ÇEVRE SORUNLARI VE FELSEFE

Soruya verilebilecek muhtemel felsefi yanıtlar şu şekildedir:

1. kişiyi seçtiyseniz insanın ihtiyacını ve uzun vadeli çıkarını merkeze alıyorsunuz. Derste göreceğiniz “İnsan Merkezci” çevre anlayışına yakınsınız.
2. kişiyi seçtiyseniz insan dışındaki diğer canlıların da (ağaç, kuş, böcek) yaşama hakkı olduğunu savunuyorsunuz. Derste göreceğiniz “Canlı Merkezci” çevre anlayışına yakınsınız.
3. kişiyi seçtiyseniz tek tek canlılardan ziyade ekosistemin bütünlüğünü ve dengesini korumayı önceliyorsunuz. Derste göreceğiniz “Çevre Merkezci” anlayışa yakınsınız.

TEKNOLOJİ VE HAYAT

Örnek Cevap

Bu durum öncelikle ontolojik (varlık) boyutla ilgilidir. Çünkü Ali, gerçek dünya yerine sanal dünyayı tercih ederek gerçeklik algısının değişmesine neden olmaktadır. Bu durum, simülasyonların gerçekliğin yerini almasını ifade eden hipergerçeklik problemine örnek gösterilebilir. Ayrıca mutluluk ve özgürlükten söz edildiği için aksiyolojik problemlerle de ilgili olduğu söylenebilir.

AKIL VE İNANÇ

Örnek Cevap

Akıl; kanıtları araştırmamızı, bilgileri sorgulamamızı ve doğru ile yanlış ayırt etmemizi sağlar. İnanç ise insanın akılla açıklayamadığı konuları anlamlandırmasına yardımcı olabilir. Bu nedenle akıl ve inanç, hakikate ulaşma sürecinde farklı fakat birbirini tamamlayabilecek yollar olarak değerlendirilebilir.

EDEBİYAT VE FELSEFE

Örnek Cevap

Edebî eserler, felsefi düşünceleri karakterler ve olaylar üzerinden somutlaştırabilir. *Küçük Prens*'te yetişkinin yalnızca sayılara ve sahip olduklarına önem vermesi, insanın değer anlayışı ve yaşamda gerçekten önemli olan şeylerin ne olduğu üzerine düşünmemizi sağlar. Böylece edebiyat, felsefenin soyut sorularını kurgu ve yaşantı yoluyla okuyucuya ulaştırır.

HAYATIN ANLAMI

Örnek Cevap

ÖRNEK DURUM	FELSEFİ SORU
1. Bir öğrenci, çok başarılı olmasına rağmen kendini mutsuz hissetmektedir.	Başarı, insanı mutlu etmek için yeterli midir?
2. Bir genç, arkadaşlarının beklentilerine göre davranırken zamanla kendi isteklerini unutmaktadır.	İnsan, başkalarının beklentileri içinde kendisi olarak kalabilir mi?
3. Bir öğrenci önemli bir kararını kendi isteğiyle verir ve sonucundan memnun kalmasa da kararının sorumluluğunu üstlenir.	Özgür olmak, seçtiklerimizin sorumluluğunu üstlenmek midir?
4. Bir genç, istediği hedefe ulaşamayacağını düşündüğü hâlde çabalamaya devam eder ve yaşadıklarına kendi anlam katmaya çalışır.	Hayatın anlamı hazır olarak mı bulunur yoksa insan onu kendisi mi oluşturur?
5. Bir kişi ailesine, arkadaşlarına ve ihtiyaç duyan insanlara zaman ayırdığında kendini daha huzurlu hissetmektedir.	İyi ve anlamlı bir yaşamı belirleyen şey nedir?

HUKUK VE FELSEFE

Örnek Cevap

Sokrates'in tutumu, hukukun toplum düzenini korumak için gerekli olduğunu ancak hukukun adaletle ilişkisinin de sorgulanması gerektiğini gösterir. Ona göre bir yasa veya mahkeme kararı haksız olsa bile yasaların sürekli çiğnenmesi toplumda düzenin ve hukuka duyulan güvenin ortadan kalkmasına yol açabilir. Bu nedenle birey, adalet anlayışı ile toplumsal düzen arasındaki dengeyi gözetmelidir.

OGM
MATERYAL